

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเรื่อง การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กล่าวถึงผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการแก้ปัญหาในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำแนกตามจำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทางการบริหาร ปรากฏในตาราง 4 - 6

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	124	79.49
หญิง	32	20.51
รวม	156	100.00

จากตาราง 4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 79.49 รองลงมาเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 20.51

ตาราง 5 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ปริญญาตรีหรือต่ำกว่าปริญญาตรี	62	39.74
ปริญญาโทหรือสูงกว่าปริญญาโท	94	60.26
รวม	156	100.00

จากตาราง 5 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ มีวุฒิทางการศึกษา ปริญญาโทหรือสูงกว่าปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 60.26 รองลงมา มีวุฒิทางการศึกษา ปริญญาตรีหรือต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 39.74

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำแนกตามประสบการณ์ทางการบริหาร

ประสบการณ์ทางการบริหาร	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 5 ปี	59	37.82
5 – 10 ปี	32	20.51
มากกว่า 10 ปี	65	41.67
รวม	156	100.00

จากตาราง 6 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ทางการบริหารมากกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.67 รองลงมา มีประสบการณ์ทางการบริหาร น้อยกว่า 5 ปี และประสบการณ์ทางการบริหาร 5 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.82 และร้อยละ 20.51 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษาใน
สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์รายด้านและ ภาพรวมปรากฏดังตาราง 7 - 11

ผลการวิเคราะห์เป็นรายด้าน ปรากฏดังตาราง 7 - 10

ตาราง 7 จำนวนและร้อยละของ การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหาร
สถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้
หลักสูตร จำแนกเป็นรายข้อ

ข้อ	ด้านการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร	จำนวน	ร้อยละ
1	มีการวางแผน สร้างให้เกิดความพร้อมของบุคลากรในการใช้ หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม	137	87.82
2	มีการดำเนินการจัดครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถตรงกับ รายวิชาที่สอน	137	87.82
3	มีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และปัจจัยสนับสนุนอื่นๆในการ เตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา แบบเข้ม	103	66.03
4	มีการประชุมชี้แจงการนำนโยบายการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มให้กับบุคลากร	141	90.38
5	มีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มให้กับบุคลากร	122	78.21
6	มีการนำครูศึกษาดูงานจากสถานศึกษาอื่นๆ ที่ใช้หลักสูตร อิสลามศึกษาแบบเข้ม	89	57.05
7	จัดสรรงบประมาณจากต้นสังกัดเพื่อการเรียนการสอนอิสลาม ศึกษาอย่างพอเพียงและเหมาะสม	116	74.36

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อ	ด้านการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร	จำนวน	ร้อยละ
8	ส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม โดยศึกษาหลักการ โครงสร้าง และแนวการสอนที่หลักสูตรระบุไว้ให้เข้าใจ รวมทั้งการศึกษาวัดอุปประสงค์การเรียนรู้การสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม อย่างละเอียด	134	85.90
9	สนับสนุนให้ครูสอนให้สอดคล้องกับจุดหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตร โดยใช้เทคนิคและวิธีการสอน กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสม	122	78.21
10	ส่งเสริมให้ครูศึกษาวิธีการวัดและประเมิน ตลอดจนศึกษานักเรียนที่ตนรับผิดชอบในทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถใช้หลักสูตรได้เหมาะสมกับตัวผู้เรียน	115	73.72
11	ส่งเสริมให้ครูมีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน	105	67.31
12	ส่งเสริมให้ครูเอาใจใส่ติดตามผู้เรียนแต่ละคนอย่างใกล้ชิด ให้ความรักความเมตตา และชี้แนะทางการเรียนให้แก่ผู้เรียน	116	74.36
13	ส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเอง โดยการศึกษาหาความรู้ให้มีความรู้ความสามารถในทุก ๆ ด้าน	125	80.13
14	สร้างความตระหนักให้ครูอุทิศเวลาให้กับการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสอนให้เต็มที่	116	74.36
15	เตรียมครูให้มีความพร้อมในการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม	108	69.23

จากตาราง 7 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร มากที่สุด คือ มีการประชุมชี้แจงการนำนโยบายการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม

ให้กับบุคลากร คิดเป็นร้อยละ 90.38 รองลงมาคือ มีการวางแผน สร้างให้เกิดความพร้อมของบุคลากรในการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม และมีการดำเนินการจัดครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถตรงกับรายวิชาที่สอน เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 87.82 และน้อยที่สุดคือ มีการนำครูศึกษาจากสถานศึกษาอื่นๆ ที่ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม คิดเป็นร้อยละ 57.05

ตาราง 8 จำนวนและร้อยละ การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านการแปลงหลักสูตรสู่การเรียนการสอน จำแนกเป็นรายชื่อ

ข้อ	ด้านการแปลงหลักสูตรสู่การเรียนการสอน	จำนวน	ร้อยละ
1	สนับสนุนและส่งเสริมให้ครูผู้สอนศึกษาหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรก่อนเขียนแผนการจัดการเรียนรู้	132	84.62
2	สนับสนุนให้ครูเตรียมนวัตกรรมเพื่อใช้ในการส่งเสริมการเรียนการสอน	106	67.95
3	กระตุ้นให้ครูปฏิบัติการสอนอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา	141	90.38
4	มอบหมายให้ครูจัดทำคู่มือวัดผลประเมินผลและหลักฐานการวัดผลตามแนวปฏิบัติของหลักสูตรอย่างถูกต้องเหมาะสม	107	68.59
5	มีการกำหนดนโยบาย วางแผนในการจัดหาและพัฒนาสื่อสำหรับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม	111	71.15
6	มีการจัดหาสื่อ อุปกรณ์ให้ครูในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม	129	82.69
7	สนับสนุนให้ครูผลิตสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องและเหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	128	82.05
8	มีการปรับแผนการสอน คู่มือครู กำหนดการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น	97	62.18
9	มีการจัดการสอนที่ให้ผู้เรียนสามารถคิดค้นวิธีการแก้ปัญหา มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ อย่างมีเหตุผล	92	58.97

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อ	ด้านการแปลงหลักสูตรสู่การเรียนการสอน	จำนวน	ร้อยละ
10	มีการจัดทำวิจัยและนำผลการวิจัยมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาศักยภาพผู้เรียน	51	32.69
11	มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความสนใจ และพึงพอใจที่จะปฏิบัติ หรือร่วมกิจกรรม	113	72.44
13	มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ เพื่อสามารถเลือกใช้ในสถานการณ์ และประเภทของผู้เรียนที่แตกต่างกันได้	101	64.74
14	มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ และสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็ว	102	65.38
15	มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่างความรู้ในวิชาต่าง ๆ หรือเกิดบูรณาการทั้งทางด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย หรือการบูรณาการพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจของผู้เรียน	114	73.08

จากตาราง 8 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการแปลงหลักสูตรสู่การเรียนการสอน มากที่สุดคือ กระตุ้นให้ครูปฏิบัติการสอนอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 90.38 รองลงมา คือ สนับสนุนและส่งเสริมให้ครูผู้สอนศึกษาหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรก่อนเขียนแผนการจัดการเรียนรู้คิดเป็นร้อยละ 84.62 และน้อยที่สุดคือ มีการจัดทำวิจัยและนำผลการวิจัยมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาศักยภาพผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 32.69

ตาราง 9 จำนวนและร้อยละ การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษา
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้
จำแนกเป็นรายชื่อ

ข้อ	ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
1	สนับสนุนให้โรงเรียนมีนโยบายในการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศแห่งการเรียนรู้หลักสูตรอิสลามศึกษาภายในโรงเรียน และสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนอย่างเหมาะสม	132	84.62
2	ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความก้าวหน้าในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศแห่งการเรียนรู้หลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียน	125	80.13
3	กระตุ้นให้บุคลากรในโรงเรียนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และเต็มใจในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศแห่งการเรียนรู้อิสลามศึกษา	127	81.41
4	เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศแห่งการเรียนรู้อิสลามศึกษาในโรงเรียน	102	65.38
5	จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศแห่งการเรียนรู้อิสลามศึกษาที่จูงใจให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว	100	64.10
6	บริหารจัดการใช้ห้องเรียนที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	104	66.67
7	จัดให้มีห้องเรียนที่สะอาดเรียบร้อยมีการตกแต่งเหมาะสม	124	79.49
8	จัดให้มีห้องปฏิบัติการทางศาสนา เช่น ห้องจริยธรรม ห้องละหมาดอย่างเหมาะสมและเพียงพอ	130	83.33
9	จัดให้ห้องเรียนมีวัสดุและอุปกรณ์การสอนที่ใช้งานได้อย่างเพียงพอ	96	61.54
10	จัดให้มีห้องเรียนที่สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอนอิสลามศึกษา	111	71.15

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อ	ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
11	จัดป้ายประกาศข้อมูลข่าวสารความรู้เกี่ยวกับอิสลามศึกษาให้นักเรียน ครู และชุมชนรับทราบอย่างทั่วถึง	100	64.10
12	จัดกิจกรรมการเรียนการสอนอิสลามศึกษาทั้งในและนอกห้องเรียน	134	85.90
13	มีการนำนวัตกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของผู้เรียน	94	60.26
14	ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมการเรียนการสอนอิสลามศึกษา	118	75.64
15	ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม	131	83.97

จากตาราง 9 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้มากที่สุด คือ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนอิสลามศึกษาทั้งในและนอกห้องเรียนคิดเป็นร้อยละ 85.90 รองลงมา คือ สนับสนุนให้โรงเรียนมีนโยบายในการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศแห่งการเรียนรู้หลักสูตรอิสลามศึกษาภายในโรงเรียน และสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนอย่างเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 84.62 และน้อยที่สุดคือ มีการนำนวัตกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 60.26

ตาราง 10 จำนวนและร้อยละ การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษา
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านการนิเทศและการติดตามผล จำแนกเป็นรายชื่อ

ข้อ	ด้านการนิเทศและการติดตามผล	จำนวน	ร้อยละ
1	กำหนดบุคคลหรือคณะบุคคลรับผิดชอบงานด้านการนิเทศอย่างชัดเจน	124	79.49
2	กำหนดหลักเกณฑ์ วัตถุประสงค์และขอบข่ายการนิเทศไว้ชัดเจนและชี้แจงให้บุคลากรในโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ	105	67.31
3	จัดระบบการนิเทศวิชาการอิสลามศึกษาในสถานศึกษาที่สามารถปฏิบัติได้จริง	103	66.03
4	มีการวางแผนการนิเทศอย่างเป็นระบบ และมีปฏิทินการนิเทศไว้อย่างชัดเจน	91	58.33
5	มีการดำเนินการนิเทศตามแผนที่กำหนดอย่างสม่ำเสมอ	88	56.41
6	มีการใช้เครื่องมือในการประเมินการนิเทศที่หลากหลายและเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษา	90	57.69
7	ให้การช่วยเหลือ คำปรึกษาข้อเสนอแนะ และแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องชัดเจนและเหมาะสมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม	117	75.00
8	มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระบบการนิเทศการศึกษาในเครือข่ายโรงเรียนสองระบบ	86	55.13
9	มีการดำเนินการนิเทศการเรียนการสอนในสถานศึกษาโดยอาศัยหลักธรรมาภิบาล	106	67.95
10	ติดตามและควบคุมการดำเนินการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ	94	60.26
11	สรุปผลการดำเนินงาน/โครงการ/กิจกรรมของกลุ่มงานอิสลามศึกษาเป็นประจำทุกปี	110	70.5
12	เผยแพร่ผลงานให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ชุมชน และสาธารณะทราบ	102	65.38

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อ	ด้านการนิเทศและการติดตามผล	จำนวน	ร้อยละ
13	ใช้ผลการดำเนินงานเพื่อวางแผนการดำเนินงานอิสลามศึกษาของปีต่อไป	101	64.74
14	มีการติดตามผู้เรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนและศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นอย่างเป็นระบบ	69	44.23
15	มีการนำผลการประเมินการนิเทศมาเป็นข้อมูลย้อนกลับ เพื่อให้ครูนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม และสร้างให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ	93	59.62

จากตาราง 10 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการนิเทศและการติดตามผล มากที่สุด คือ กำหนดบุคคลหรือคณะบุคคลรับผิดชอบงานด้านการนิเทศอย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 79.49 รองลงมา คือ ให้การช่วยเหลือ ค่าปรึกษาข้อเสนอแนะ และแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องชัดเจนและเหมาะสม เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม คิดเป็นร้อยละ 75.00 และน้อยที่สุด คือ มีการติดตามผู้เรียนที่จบการศึกษาจาก โรงเรียนและศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นอย่างเป็นระบบ คิดเป็นร้อยละ 44.23

ผลการวิเคราะห์ภาพรวม ปრაกฏคังตาราง 11

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ด้านที่	การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	\bar{X}	SD.	ระดับการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
1.	ด้านการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร	4.06	1.225	มาก
2.	ด้านการแปลงหลักสูตรสู่การเรียนการสอน	3.74	1.281	มาก
3.	ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้	3.97	1.166	มาก
4.	ด้านการนิเทศและการติดตามผล	3.42	1.432	ปานกลาง
	รวม	3.79	1.149	มาก

จากตาราง 11 ผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม อยู่ในระดับมากทุกด้าน ยกเว้น ด้านการนิเทศและการติดตามผล มีการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การศึกษาในตอนนี้เป็นการศึกษาปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาแบบปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology approach) ซึ่งเป็นวิธีการลงไปศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจในบริบทปัญหาได้อย่างลุ่มลึกมากขึ้น โดยใช้การสัมภาษณ์ระดับลึก ซึ่งเป็นการพูดคุยตัวต่อตัวระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคุณลักษณะเฉพาะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ล่วงหน้า ก่อนการลงพื้นที่ศึกษา โดยใช้หลักวิธีการเล็กลงว่า บุคคลดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2552 จำนวน 18 คน จาก 156 โรงเรียนโดยคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาจาก 9 เขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาชายจากเขตพื้นที่การศึกษาละ 1 คน และผู้บริหารสถานศึกษาหญิงจากเขตพื้นที่การศึกษาละ 1 คน ทั้งที่นับถือศาสนาอิสลามและนับถือศาสนาพุทธ มีอายุเฉลี่ย 49.5 ปี มีประสบการณ์ทางการบริหารเฉลี่ย 12.2 ปี ทั้งนี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะเปรียบเทียบระดับการบริหารระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาที่มีเพศ ศาสนา อายุ และประสบการณ์ทางการบริหารที่ต่างกัน แต่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมความหลากหลายในประชากรได้มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1 ปัญหาด้านการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญประสบปัญหาที่เหมือนและแตกต่างกันในหลายประเด็น ในที่นี้ผู้วิจัยขอนำเสนอประเด็นหลักๆ โดยเรียงลำดับดังนี้

1.1.งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากต้นสังกัดไม่เพียงพอ

การเตรียมงบประมาณ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินงานหลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็นมาก งบประมาณจะเป็นตัวบ่งชี้ที่จะทำให้หลักสูตรประสบความสำเร็จหรือไม่ นอกจากจะใช้ในด้านการจ้างตอบแทนและเป็นค่าใช้สอยในการพัฒนาวัสดุ หลักสูตร คู่มือผู้สอน คู่มือผู้เรียน เอกสารและอุปกรณ์เพื่อการเรียนการสอน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนสนับสนุนต่อการเรียนการสอน แต่ผลการวิจัยกลับพบว่า สถานศึกษาที่จัดหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มต่างประสบปัญหาในเรื่องของงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากต้นสังกัด มีจำนวนที่ไม่พอกับความต้องการ ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษายะลา 3 ที่กล่าวว่า

“...ความเพียงพอมันน่าจะไม่เพียงพอทั้งสองฝ่ายนั่นแหละ สามัญก็”ไม่เพียงพอ คือจะให้พอมันไม่พอหรอก มันมีหลายปัจจัย แต่ว่า ถ้าความจำเป็นมันก็ต้องเข้าใจว่า งบอิสลามศึกษานั้น พูดถึงจริงๆมันเป็นโครงการทดลองอยู่นะ เป็นโครงการทดลอง มันจะต้องมีการประเมินผลว่าที่ดำเนินการนี้ มันผ่านหรือไม่ผ่าน แต่ผมมองแล้วมันเป็นโครงการทดลองแบบเอาจริง ทดลองแล้วเขาก็จะไม่ตัด เพียงแต่ว่า จะต้องมีการประเมินแล้วก็วิเคราะห์อีกครึ่งหนึ่งว่า ผลออกมานั้นมันดีจริงไหมที่จัดตรงนี้ ..”

เช่นเดียวกับผู้บริหารสถานศึกษายะลา 2 ที่กล่าวว่า

“...เรื่องงบประมาณนี้ถ้าเราพูดกันตรงๆ มันไม่พอ วันก่อนที่ได้รับการจัดสรรก็จากโครงการ SP.2 คืองบไทยเข้มแข็ง ก่อนหน้านี้ที่ยังไม่มีไทยเข้มแข็งงบประมาณยังไม่ชัดเจนเลย ไม่ว่าจะเป็นงบในด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากร การซื้อหนังสือเรียน การผลิตสื่อ การปรับปรุงห้องปฏิบัติการ อะไรเหล่านี้มันไม่มีอย่างปีการศึกษาที่แล้วเราได้รับงบประมาณในด้านการปรับปรุงห้องละหมาด ห้องปฏิบัติศาสนกิจ กับงบซื้อสื่อ ที่ที่ได้รับอยู่ ส่วนในเรื่องของการสนับสนุนด้านอื่นๆก็ยังไม่เต็มที่...”

คล้ายคลึงกับแนวคิดของผู้บริหารสถานศึกษายะลา 5 ที่กล่าวว่า

“...ถ้าพูดถึงเพียงพอมันน่าจะไม่เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ถามว่าเขตได้จัดสรรงบประมาณส่วนนี้ให้ไหม ทางเขตก็จัดสรรมา แต่ถ้าพูดในส่วนของจำนวนมากน้อยแค่ไหน มันก็ยังไม่เพียงพอ ค่อนข้างที่จะน้อย โดยเฉพาะปีนี้โอเคน่าจะดีขึ้นมาน้อยหนึ่งเพราะว่ามีโครงการ SP.2 เข้ามาก็เลยดีขึ้น พอที่จะขยับในเรื่องของอิสลามศึกษา...”

แต่สิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นพ้องต้องกันก็คือ ในการสนับสนุนงบประมาณ ถึงแม้จะมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นมากกว่าทุกปีที่ผ่านมา แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาที่ต้องการให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังที่**ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 1** ที่กล่าวว่า

“...พูดถึงเขตพื้นที่ก็ดูแล แต่ในระดับหนึ่งเท่านั้น ในระยะหลังนี้เขตก็ดูแลในเรื่องงบประมาณมากขึ้นในด้านอิสลามศึกษา เพราะว่าจะมีงบประมาณในด้านอิสลามศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ก็ยังไม่เพียงพอแน่แหละ...”

ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาที่มองและมีความเข้าใจถึงข้อจำกัดในการสนับสนุนงบประมาณจากต้นสังกัดอย่างเขตพื้นที่การศึกษาที่ต้องดูแลให้ทั่วถึง จึงได้ดำเนินการบริหารจัดการงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรอย่างเพียงพอต่อสภาพที่เป็นอยู่ ดังเช่น**ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 1** ที่กล่าวว่า

“...ในเรื่องงบประมาณที่ได้รับในเรื่องของสื่อการเรียน ในเรื่องของการพัฒนาบุคลากร พูดถึงมันก็เพียงพอ แต่ในความต้องการนั้น ก็ยังต้องการอยู่ในการบริหารจัดการตรงนี้ยังพอได้อยู่...”

เช่นเดียวกันกับ**ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 3** ที่กล่าวว่า

“...ถ้าพูดถึงงบประมาณแล้วนี้ ก็ยังไม่เพียงพอนะ แต่ก็สามารถที่จะดำเนินการได้ เพราะเขตพื้นที่นี้จัดสรรงบประมาณมาคือ โรงเรียนที่เปิดหลักสูตรนี้มันมีหลายโรง พอจัดสรรมาก็ต้องเฉลี่ยกัน แบ่งๆกันไป คือเหมือนพ่อแม่มีลูกหลายคน ใ้ อะไรมาก็ต้องแบ่งปันกัน แต่ว่าพอที่จะมาบริหารได้...”

1.2 คุณภาพของครูผู้สอน

ครูผู้สอนเป็นตัวจักรสำคัญที่สุดในการใช้หลักสูตร หลักสูตรจะไม่สัมฤทธิ์ผลถ้าปราศจากการสอนของครูผู้สอน การเอาใจใส่ต่อการสอน การสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักสูตรอิสลามศึกษา นอกจากการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพแล้ว ครูผู้สอนต้องมีความโดดเด่นในเรื่องของการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา ใจ แต่ก็มีสถานศึกษาไม่น้อยที่ประสบปัญหาในเรื่องคุณภาพของครูผู้สอน เนื่องจากมีพื้นฐานความรู้ต่ำ ดังเช่น ผู้บริหารสถานศึกษา **ปัตตานี 3** ที่กล่าวว่า

“...เราก็ให้ครูศึกษาเนื้อหา โครงสร้างหลักสูตร เพื่อลงไปสู่การจัดทำแผนการสอนจริงๆแล้วตรงนี้แหละที่มีปัญหา ปัญหาคือ อืม พุดง่ายๆ คือ มันไม่เป็นทุกอย่าง เขียนแผนก็ไม่เป็น จะสอนอะไรจัดกิจกรรมอะไร ไม่เป็น เป็นปัญหามากเลย ครูจัดการเรียนการสอนไม่เป็นนี่ ก็บอกให้ทำแบบง่ายๆ ก็มีคนที่เป็นอย่างนี้ไม่ก็คน ส่วนที่จบปริญญาตรีนี่ก็โอเคหน่อย ไอ้พวกที่ไม่จบ มันก็ ไปไม่ถูก...”

คล้ายคลึงกับผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 5 ที่กล่าวว่า

“...ปัญหาในเรื่องการเตรียมบุคลากรที่มากที่สุดของเราก็คงต้องบอกว่า บุคลากรของเราเนื่องจากระดับพื้นฐานของคนที่มาก่อนนั้น ไม่มีพื้นฐานทางวิชาสามัญเท่าไร โดยเฉพาะในเรื่องของวิชาครู คือไม่ได้ผ่านวิชาชีพครู ตรงนี้ก็หนักใจ แต่คนที่มาใหม่ไม่มีปัญหา เพราะเขาผ่าน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการสอนมา จึงไม่มีปัญหาที่เป็นปัญหาก็คือคนที่เขาไม่ได้ผ่านวิชาทางการสอน คืออาจจะเคยฝึกสอนมาบ้างในขณะที่เรียนชั้นชานาวิ แต่มันไม่เพียงพอ...”

เนื่องจากมีคุณวุฒิทางวิชาการต่ำจึงทำให้ครูผู้สอนประสบปัญหาในเรื่องการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนเอกสารทางวิชาการต่างๆ ดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษายะลา 1 ที่กล่าวว่า

“...คือ วิทยาการของเรานี้มีอยู่ 5 คน ในจำนวนนี้เรามีวิทยากรที่จ้างรายชั่วโมงอยู่ด้วย บุคคลนี้ถือว่าอยู่มานาน ถูกจ้างมาตั้งแต่สมัยไหนแล้วไม่รู้ ในด้านคุณวุฒิก็ยังไม่ได้อัพขึ้นมา เพราะยังไม่จบปริญญาตรี วุฒิการศึกษายังต่ำอยู่ เพื่อนร่วมรุ่นของเขาได้บรรจุเป็นข้าราชการกันหมดแล้ว ก็เป็นปัญหาส่วนหนึ่งนะ เราจะบริหารยากหนึ่งคือความรู้สึกของเขา เขาจะรู้สึกว่าคุณเองยังไม่ได้เป็นคนของรัฐอย่างเต็มรูปแบบ ความรับผิดชอบของเขาก็จะหย่อนยานไปสักหน่อยหนึ่ง อายุก็มากแล้วทำงานก็ยาก...”

เช่นเดียวกันกับผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 1 ที่กล่าวว่า

“...ปัญหาในเรื่องการเตรียมบุคลากรที่หนักใจก็คือเรื่องนี้แหละ เรื่องการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แหละ บางท่านยังไม่เข้าใจ แล้วก็ทำมาไม่ถูก คือต้องมีการแก้ไข เวลาส่งให้วิชาการตรวจ ...”

ส่วนหนึ่งที่เป็นปัญหาเพราะครูผู้สอนไม่ได้ผ่านการเรียนการสอนวิชาชีพครู ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาก็ยังมีข้อกังขาถึงที่มาของวุฒิทางวิชาชีพครูของผู้สอนดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 2 ที่กล่าวว่า

“...จะพูดอย่างไรดีล่ะ อย่างเช่น ไปเอาวุฒิจากวิทยาลัยอิสลาม ที่นี่ ผอ.ก็แปลกใจว่าทำไมเขาไปเอามาได้ง่ายๆ คือไปเรียนมาแค่สองสามเดือนในวิชาครู ความรู้สึกก็ไม่ค่อยพอใจตรงนั้น เพราะไม่ได้เรียน คือเขาจบปริญญาตรีสาขาอื่น ไม่มีวุฒิจราก็เลยไปเอาจากวิทยาลัย ที่นี่ก็รู้สึกว่าการได้ดูการสอนก็ไม่ดีพอ นี่คือปัญหา”

นอกจากประสบปัญหาครูผู้สอนที่มีคุณวุฒิทางวิชาชีพครู และพื้นฐานทางการศึกษาดำแล้ว แม้ครูผู้สอนที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ก็ยังประสบปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเพราะยังขาดประสบการณ์ ในการถ่ายทอดความรู้ ดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 4 ที่กล่าวว่า

“...ปัญหาในด้านนี้ก็คือว่า ครูผู้สอนเขายังไม่รู้ว่าจะเหมือนกับหลักสูตรนี้ เขา ถึงเขาจะจบปริญญาตรีจากกุลลิยะห์ [วิทยาลัยอิสลามยะลา] ก็จริงนะ แต่พอมาเจอ

หลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนประถมของรัฐนี้ มีระบุตัวบ่งชี้ อะไรอย่างนี้ ประสบ ปัญหาอีกอย่างก็คือเขาไม่เคยสอน เขาเรียนมาก็จริง แต่ว่าประสบการณ์ที่เขาจะมา ถ่ายทอดให้กับเด็กนั้น ไม่มี คือถ้าเราเทียบกับครูที่เขาจบทางสายครุมาโดยตรงนั้น รายนั้นเขาจะมีเทคนิควิธีการสอนดีกว่า เพราะผ่านการฝึกฝนมามากกว่า แต่ครู วิทยากรรายนี้ ความรู้เขาก็มี แต่วิธีการในการถ่ายทอดความรู้สู่เด็กนั้น เขายังขาด อยู่...”

นอกจากนี้ก็ยังเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบปัญหาในเรื่องของการประพฤติ ปฏิบัติตนของครูผู้สอนที่ไปในทางที่ไม่เหมาะสม สร้างความเสื่อมเสียให้เกิดขึ้นให้กับสถานศึกษา เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีให้ผู้เรียน ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 2 ที่กล่าวว่า

“ที่ผ่านมาก็เคยประสบปัญหาในเรื่องของคุณภาพของครูผู้สอน คือประพฤติตัวไม่ เหมาะสม บกพร่องด้านคุณธรรมจริยธรรม...”

1.3. การแทรกแซงกระบวนการคัดเลือกครูผู้สอนของกลุ่มผู้มี

อิทธิพลในท้องถิ่น

หนึ่งในปัญหาด้านการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้ หลักสูตรก็คือ การถูกแทรกแซงจากผู้มีบารมีหรืออิทธิพลในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นผู้นำในท้องถิ่น หรือผู้ที่มีหน้ามีตาในสังคม มีฐานะทางเศรษฐกิจดีในการคัดเลือกหรือสรรหาบุคลากรที่จะมาเป็น ครูผู้สอน เนื่องจากการสรรหาบุคลากรที่จะเป็นครูผู้สอนนั้น เป็นอำนาจของสถานศึกษา กระบวนการตรงนี้จึงมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกอำนาจมืดเข้ามาแทรกแซง ด้วยความเกรงกลัวใน อิทธิพลหรือเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องสมยอมกับกลุ่มอำนาจใน ท้องถิ่นในการดำเนินการที่ไม่โปร่งใสดังที่ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 6 ที่กล่าวว่า

“...คือตอนที่สอบครั้งแรก คนนี้จะมีวุฒิทางศาสนาแค่ชั้น 7 แต่ตอนนี้จบแล้ว จบ อย่่างไรเราก็ไม่รู้อะนะ แต่เขาบอกว่าจบมา มีวุฒิจน 10 แล้ว จบมาก็โอเค ในเมื่อ พุดไว้แล้วในครั้งที่ 1 เราก็รักษาคำพูด เมื่อตกลงกันว่าครั้งแรกเราขอ ครั้งที่สองให้ เป็นลูกที่ [คนในพื้นที่] ครั้งที่สองก็เข้ามา เนื่องจากลูกที่จบมาแล้วชั้น 10 ก็เอาลูกที่ [คนในพื้นที่] มาสอน ก็ มันจะมีอะไรหลายอย่างเข้ามาเยอะ ทีนี้แหละก็ จากเดิมที่

เราสอนอย่างสบายๆ ตอนนั้นก็สบายนั่นแหละไม่ใช่ไม่สบาย แต่เนื่องจากว่าในส่วนนี้มันจะมีอะไรจากข้างนอกเข้ามาแทรกแซง...”

และยังกล่าวเสริมอีกว่า

“...แต่เมื่อมันเป็นแบบนี้ คือคนที่สอบได้ที่หนึ่ง เป็นผู้ขยันนะ เป็นโตะอิหม่ามด้วยนะ แต่ก็สู้แรงกำลังภายในนั้นไม่ได้ เสียหาย ในเมื่อไม่มารายงานตัว ก็ต้องเป็นสิทธิ์ของคนที่สอง คนที่สองก็โอเค ก็เป็นคนที่เขาต้องการอยู่แล้ว แต่โรงเรียนก็ไม่ปฏิเสธนะ ในเมื่อเขาสอบได้อันดับสอง เราก็โอเค แต่มันไม่เป็นไปตามที่เราคาดหวัง ตรงนี้ก็เลยกลายเป็นภาระของทางโรงเรียนที่จะต้องตามแก้ ในเรื่องการนำละหมาดก็ต้องอาศัยครูสามัญูไปนำละหมาด ไปทำกิจกรรมสำคัญๆ มันก็ต่างกันอะนะ ในส่วนนี้ ก็เลย อะ มันก็เป็นปัญหาเกี่ยวกับการสรรหา...”

กล่าวคือ มีการใช้อำนาจบีบบังคับไม่ให้ผู้ที่สอบได้มารายงานตัว จึงทำให้สถานศึกษาต้องรับผู้ที่สอบได้อันดับที่สองขึ้นมา กรณีดังกล่าวนี้มีส่วนคล้ายคลึงกับผู้บริหารสถานศึกษาอะลา 1 ที่กล่าวว่า

“...คือจะมาแบบคุณขอมมา หรือประเภทคุณพี่ขอร้อง ผมก็บอกไปว่า ผมช่วยคุณไม่ได้ มันเป็นหลักการของโรงเรียน ทุกชั้นตอนมันมีหลักเกณฑ์...”

ปัญหาเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาแทบทุกแห่งต้องเผชิญ ถ้าหากหน่วยงานระดับสูงยังมีนโยบายที่จะให้การคัดเลือกสรรหาครูผู้สอนเป็นอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาจนทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเดือดร้อน และเกิดภาวะลำบากใจ ดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 1 ที่กล่าวอย่างประชดประชันว่า

“...อย่างนี้มีทุกที่แหละ มันจะมีประเภทผู้สมัครที่จบเอกก้านัน เอกผู้ใหญบ้าน...”

1.4. จำนวนครูผู้สอนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน

สถานศึกษาหลายแห่งประสบปัญหาจำนวนครูผู้สอนไม่เพียงพอ กับจำนวนนักเรียน ทำให้เกิดอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนต้องรับภาระงานสอนที่ มากกว่าปกติ ทำให้การดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนไม่เต็มที่เท่าที่ควร เพราะในหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบ เข้มข้น มีสาระการเรียนรู้ 8 สาระ จึงต้องอาศัยครูผู้สอนที่มีความพร้อมและเพียงพอตามสัดส่วนของ จำนวนนักเรียนดังที่ ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 4 ที่กล่าวว่า

“...และสิ่งที่เป็นปัญหาอีกอย่างหนึ่งก็คือ โรงเรียน.....เรามีชั้นเรียนตั้งแต่ ประถม คืออิสลามอย่างเข้มนี้เรามีถึงแค่ ป.3 นั่นคือ ป.1 ห้อง ป.2 หนึ่งห้อง แล้ว ป.3 สองห้อง ก็คือ สี่ห้องเรียน แต่มีครูวิทยากรแค่สองคน อีกคน เป็นวิทยากรราย ชั่วโมง คือวิทยากรต้องรับผิดชอบชั่วโมงสอน คนหนึ่งก็หลายชั่วโมงนะ...”

สรุปได้ว่า ในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ประสบปัญหา ในเรื่องงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากต้นสังกัดไม่เพียงพอ ซึ่งทำให้เกิดอุปสรรคในการบริหารจัดการ การศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม และยังคงประสบปัญหาคุณภาพของครูผู้สอน กล่าวคือ สถานศึกษาบางแห่งได้บุคลากรที่ขาดความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ขาดความพร้อมในด้านการดูแลนักเรียน ซึ่งเป็นผลมาจากการที่สถานศึกษา ถูกแทรกแซง กระบวนการคัดเลือกครูผู้สอนของกลุ่มผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นที่ใช้อำนาจในการบีบบังคับ เพื่อที่จะให้คนของตนได้เข้ามาเป็นครูผู้สอน โดยไม่คำนึงถึงผลร้ายที่จะตามมา นอกจากนี้ สถานศึกษาบางแห่งยังประสบปัญหา จำนวนครูผู้สอนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน อัน เนื่องมาจากการจัดสรรตำแหน่งครูผู้สอนที่ไม่สอดคล้องกับสัดส่วนของจำนวนนักเรียนของ หน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งปัญหาดังที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ส่งผลกระทบต่อการบริหารหลักสูตรอิสลาม ศึกษาแบบเข้ม ด้านการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ทำให้สถานศึกษาต้องแก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้าตามกำลังความสามารถและศักยภาพของสถานศึกษาในแต่ละแห่ง

2. ปัญหาด้านการแปลงหลักสูตรสู่การเรียนการสอน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการแปลงหลักสูตรสู่การเรียนการสอน พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญประสบปัญหาที่เหมือนและแตกต่างกันในหลายประเด็น ในที่นี้ผู้วิจัยขอนำเสนอประเด็นหลักๆ โดยเรียงลำดับดังนี้

2.1. ความไม่ลงตัวในการจัดเวลาเรียน / ตารางสอน

โดยทั่วไปแล้ว การจัดเวลาเรียนหรือการจัดตารางสอน

ผู้รับผิดชอบในการจัดตารางสอนต้องศึกษาองค์ประกอบในการจัดตารางสอนคือ รายวิชาในหลักสูตร เวลาเรียนตามหลักสูตร ซึ่งจะครอบคลุมถึง จำนวนภาคเรียนในแต่ละปีการศึกษา จำนวนสัปดาห์ในแต่ละปีการศึกษา จำนวนวันในแต่ละสัปดาห์ จำนวนคาบชั่วโมงในแต่ละวัน และจำนวนความถี่ของแต่ละวิชา ในการแบ่งเป็นกลุ่ม นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึง ห้องเรียนที่จะจัดเพื่อเรียนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ผู้เรียนและผู้สอน แต่การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ผู้บริหารต้องประสบปัญหาในเรื่องของการจัดเวลาเรียนหรือการจัดตารางสอน เนื่องจากมีเวลาเรียนไม่เพียงพอกับจำนวนรายวิชาของอิสลามศึกษาทั้ง 8 กลุ่มสาระ ซึ่งต้องจัดรวมกับรายวิชาสามัญของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานการณ์ที่บ้านเมืองประสบปัญหาความไม่สงบ ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษาอายุ 1 ที่กล่าวว่า

“...คือการจัดเวลาที่สอนอิสลามศึกษา ก็รู้อยู่แล้วว่าตอนนี้พื้นที่บ้านเรามันอยู่ในภาวะที่ไม่สงบ เราอาจจะไม่มีปัญหาเท่าไรในเรื่องนั้น เพราะเรามีลูกที่[คนในพื้นที่]เยอะ ที่นี้มันจะเจอวัฒนธรรมก่อนๆ ที่ผ่านมามีว่า ก่อนที่จะเกิดเหตุกับผอ.คนก่อนนั้น มันจะมีครูไทยพุทธอยู่ด้วย ที่นี้มันมีปัญหาอยู่ว่า เช้านี้ มาสาย พอเย็นก็รีบกลับ สองครั้งนี่ก็พยายามจะกลับแล้ว ไม่ใช่พยายามคือตอนนั้นมันเป็นอย่างนั้น คือตอนเหตุการณ์เกิดขึ้นใหม่ๆนะ ประมาณปี 48, 49, 50 สองครั้งนี่ครูอยากจะกลับแล้ว มันก็เลยติดนิสัยตรงนั้น คือช่วงนั้นไม่เป็นไรแหละ เพราะเหตุการณ์มันรุนแรง แต่พอมันเพลๆ มันก็น่าเกลียด ที่นี้ถ้าจัดอิสลามแบบเข้มจริงนี่ ต้องเลิกเวลา 3 ครั้งเป็นอย่างน้อย รายวิชาอิสลามก็มี 8 สาระ สามัญก็ 8 สาระ เวลามันก็บีบต้องใช้เวลา...”

สอดคล้องกับแนวคิดของผู้บริหารสถานศึกษาเวลา 2 ที่กล่าวว่า

“...จริงๆ แล้วถ้าเรามอง หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มนี้ เราอยากจะให้คนที่อยู่ในระดับบนๆ นี้ ได้เข้าใจด้วย เพราะเขตเอามาแล้วลงสู่โรงเรียน โรงเรียนต้องเข้าใจอย่างนั้น ต้องทำอย่างนี้ เบื้องบนนี้ ในระดับกระทรวง ในระดับสพฐ. นี้ก็ต้องเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มด้วย เมื่อเขาจัดทำหลักสูตร 51 ขึ้นมา อีกฝ่ายหนึ่งก็จัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษา 51 ด้วย พอลงไปสู่โรงเรียนมันก็ไปเบียด ไปแน่นเกิน มันก็ทำให้เด็กเราเรียนมาก เวลาน้อย เวลาที่จะทำกิจกรรมก็น้อย แต่ถามว่าในหลักสูตรอิสลาม 51 อยากให้เรามีนั้น อยากให้เราได้นี้ โรงเรียนเราก็ต้องทำเพื่อสนองนโยบาย แต่บางที่เราก็ต้องทำของหลักสูตร 51 ด้วย มันก็เลยกลายเป็นว่าทั้งครูทั้งนักเรียนค่อนข้างจะหนัก...”

2.2. ครูผู้สอนขาดทักษะที่หลากหลายในการจัดกระบวนการ

เรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ และการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำเป็นต้องอาศัยวิธีการสอนและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธีผสมผสานเข้าด้วยกัน โดยคำนึงถึงสภาพผู้เรียน ความถนัด ความสนใจ สภาพแวดล้อมและความต้องการเป็นหลัก ซึ่งเป็นกระบวนการทัศน์ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพโดยใช้ทักษะการจัดการของผู้สอนและผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกัน ทว่าการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนในสถานศึกษาหลายแห่งที่จัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษากลับพบว่า ครูผู้สอนยังขาดทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 1 ที่กล่าวว่า

“...ในเรื่องการสอนที่ยังเป็นแบบเดิมๆ ซึ่งทำให้เด็กเบื่อ...”

และยังได้กล่าวเสริมอีกว่า นอกจากการสอนในรูปแบบเดิมๆ ซึ่งจะเกิดขึ้นกับครูที่สอนมานาน ปัญหาที่เกิดกับครูผู้สอนที่มาใหม่ๆ ประสบการณ์ยังน้อยก็จะเป็นลักษณะที่ว่า

“...จะเกิดกับครูที่มาใหม่ คือในเรื่องของการควบคุมเด็ก อย่าลืมว่าการควบคุมเด็กต้องใช้จิตวิทยา ครูบางคนคุมเด็กไม่อยู่ เด็กตัวเล็กก็จริงแต่มันอยู่ในวัยซุกซน ปิด

ทางนี้ มันวิ่งออกไปทางโน้น ในขณะที่ครูบางคนสอนแล้วเด็กนั่งเงียบ ไม่รู้ว่าแก้ไขเทคนิคอะไร หลายคนคุมเด็กไม่ได้...”

คล้ายคลึงกับผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 4 ที่กล่าวว่า

“...เท่าที่ดู เวลาครูสอนนี่ จะไม่ค่อยใช้สื่อมากนัก ยังมีการสอนแบบเก่าอยู่ ถ้าเป็นครูรุ่นใหม่ก็จะถนัดในเรื่องแบบฝึก หรือชุดฝึก ให้เด็กทำ...”

และมีปัญหาในเรื่องของการสื่อสารของครูผู้สอนเพราะจบการศึกษาจากต่างประเทศดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 2 ที่กล่าวว่า

“...ครูผู้สอนจบมาจากชูดานคนหนึ่ง อีลิปต์คนหนึ่ง ถ้าใช้ภาษาไทยในการพูดนี่เขาก็สื่อสารกันได้ แต่ถ้าจะให้เขียนภาษาไทยก็ลำบากหน่อย สังเกตเวลาเขาส่งแผนการสอนมา การใช้คำ ประโยคต่างๆตรงนี้ยังต้องมีการปรับปรุงอีก...”

เช่นเดียวกันกับสถานศึกษาในจังหวัดยะลา ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษายะลา 1 ที่กล่าวว่า

“...ที่พบอยู่ก็คือ ครูยังสอนแบบใช้ตัวเองเป็นศูนย์กลาง คือยังสอนแบบเดิมๆอยู่ แต่ผมก็ไม่ได้แอนตี้หรอกนะ แต่ยังงัยก็ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงบ้าง แต่ให้เด็กแสดงหมดผมก็ไม่เห็นด้วยเหมือนกันคือให้มันเหมาะสมพอดีๆ...”

และการสอนที่ยังขาดการฝึกให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ ดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษายะลา 2 ที่กล่าวว่า

“...ในการสอนของครูนี้ส่วนใหญ่แล้วเวลาสอนเรื่องอะไรก็จะไล่ไปเลย จนเด็กไม่ทันที่จะคิด ไม่ทันตั้งตัวไม่มีการนำเข้าสู่บทเรียนแล้วก็ไม่มีที่ว่าสอนเสร็จแล้วจะสรุปบทท้าย หรือสร้างคอนเซปต์ให้แก่นักเรียน สรุปเป็นความคิดว่า จากการที่เรารเรียนเรื่องนี้แล้ว เราได้อะไร แล้วนักเรียนจะเอาไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไรบ้าง มันไม่มี...”

เช่นเดียวกันกับสถานศึกษาอีกแห่งหนึ่งที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสซึ่งคิดว่าปัญหาไม่ได้อยู่ที่ครูผู้สอนอย่างเดียว ปัญหาในตัวผู้เรียนก็มีส่วนที่ทำให้การจัดการเรียนรู้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษายะลา 3 ที่กล่าวว่า

“...เด็กที่นี่ต้องเข้าใจว่าเป็น โรงเรียนขยายโอกาส ต้องเข้าใจว่าเด็กที่อยู่กับเราก็คือเด็กที่หลือจากเขา คือเราขยายโอกาสให้ จะโทษครูเองก็ไม่ได้ทั้งหมด เด็กที่เข้าไปที่อื่นไม่ได้แล้ว ก็มาอยู่กับเรา ตรงนี้ที่มีปัญหาอยู่...”

และสถานศึกษาบางแห่งก็มีปัญหาดังแต่การเขียนแผนการสอน ดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษายะลา 6 ที่กล่าวว่า

“...ก็มีบ้างบางคนเขียนไม่ค่อยถูก แต่ก็พัฒนาไปเรื่อยๆนะ ครูที่มีปัญหาส่วนมากจะเป็นครูที่มาจากวิทยากร ครูที่เรารับสมัครมาทีหลังที่เป็นวิทยากรรายชั่วโมงก่อน ซึ่งแกไม่เข้าระบบการทำแผน คือไม่ได้ผ่านการเรียนในเรื่องการทำแผนการจัดการเรียนรู้ ทำตัวชีวิต ทำหน่วยการเรียนรู้อะไรพวกนี้...”

อย่างไรก็ตามผู้บริหารสถานศึกษาแห่งนี้มองว่าปัญหาอยู่ที่จิตสำนึกในตัวครู ที่ทุ่มเทกับการเรียนการสอนมากแค่ไหน ซึ่งท่านได้กล่าวเสริมอีกว่า

“...ถ้าวันไหนที่บอกว่าวันนี้จะขอไปนิเทศห้องนี้นะ รับรองเลยว่า เป๊ะ มีแผนมีสื่ออะไรพร้อม คือมันก็มีบ้างแหละคนสองคน ครูก็เหมือนเด็กนักเรียนแหละ มันเป็นปัญหาในตัวครู เกิดจากจิตสำนึกในตัวครู พี่ก็แก้ไม่ได้ เช่นมาถึง เข้า..นักเรียนเปิดแบบฝึกหัดหน้าที 20 คือมันเป็นเลข คัด เลิก อย่างนั้นแหละ แต่เราก็ต้องติดตามดูบ่อยๆ พี่ก็ไม่ค่อยไปไหนนะ ถ้าไม่ไปราชการ ก็เฝ้าอย่างเดียว ถ้าเราเฝ้า คอยดูห่างๆ ครูก็จะไม่ออกนอกกลุ่มนอทาง...”

ในส่วนของสถานศึกษาในจังหวัดนราธิวาสก็ประสบปัญหาที่ไม่ต่างกัน ดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 1 ที่กล่าวว่า

“...ปัญหาในด้านนี้ก็คือการจัดการเรียนการสอนของครูนี้ยังมีครูบางคนที่ยังทำแผนการเรียนรู้ที่ไม่ถูกต้อง การสอนยังเป็นในรูปแบบเดิม ยังไปตามบทเรียนอยู่..”

คล้ายคลึงกับผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 6 ที่กล่าวว่า

“...แต่มันจะมีข้อเสียในการสอนคือ ครูเขาจะควบคุมชั้นเรียนได้ไม่ดีเท่าที่ควร ไม่เหมือนกับครูสามัญ อันนี้ก็ไม่ทราบจะทำไม อาจจะชินกับตาดิถามาหรือเปล่า ก็ไม่แน่ใจ เพราะตาดิถาจากการที่ได้ออกไปนิเทศติดตามตาดิถา คือครูเขาสอนไป เด็กก็เล่นไป ก็สนุกสนานนี่จะออกก็ออก นี่จะเข้าก็เข้า...”

เช่นเดียวกันกับ ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 4 ที่กล่าวว่า

“...ส่วนใหญ่แล้วครูจะใช้หนังสือ ก็จะสอนตามหนังสือ โดยไม่มีการหาเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย...”

2.3. ครูผู้สอนขาดการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 30 หมวด 4 บัญญัติไว้ว่า “การวิจัยพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา” แต่ในสภาพของความเป็นจริงที่เป็นอยู่ยังมีสถานศึกษาอีกหลายแห่ง ที่ครูผู้สอนยังทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพไม่ได้ ซึ่งถือเป็นปัญหาที่ผู้บริหารสถานศึกษาแทบทุกแห่งกำลังเผชิญ ดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษายะลา 1 ที่กล่าวว่า

“... วิจัยนี้ ยังไม่มี อย่าวว่าแต่อิสลามเลย ของสามัญก็ยังมี คือครูเรานี้จะมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่สามสิบ ส่วนใหญ่จะผ่านมาจากพนักงานฯ อีปเป็นข้าราชการ...”

คล้ายคลึงกับผู้บริหารสถานศึกษายะลา 2 ที่กล่าวว่า

“...ก็มีการทำวิจัยในชั้นเรียน แต่การทำวิจัยในชั้นเรียนของอิสลามแบบเข้มเนี่ยยังไม่เป็นระบบ แต่ของสามัญทั่วไปนี่ก็ทำอยู่ ที่ทำไม่ได้เนี่ยก็เพราะเขาไปยึดติดว่าวิจัยต้องทำ 5 บท เขาก็เลยทำไม่ได้...”

และเช่นเดียวกันกับผู้บริหารสถานศึกษายะลา 3 ที่กล่าวว่า

“..น้อยนะ ถ้าพูดถึงวิจัย ที่นี้ไม่ค่อยจะทำ แต่ถ้าถามว่าทำไหม ก็ทำ แต่น้อยคนที่น้อยคนเพราะว่า ความพร้อมของครูส่วนหนึ่ง ความสามารถของครูส่วนหนึ่งด้วย แล้วก็ภาระงานที่ทางเขตให้มานั้น บางทีมันไม่ทัน พอไม่ทันในเรื่องของการทำวิจัย ก็ลดน้อยลง...”

แต่ก็มีสถานศึกษาหลายแห่งที่ครูผู้สอนด้านรายวิชาสามัญได้ทำวิจัยปฏิบัติการ ส่วนครูผู้สอนอิสลามศึกษายังไม่มีความสามารถในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 4 ที่กล่าวว่า

“...ก็ส่งเสริม ในสาระอื่นเขายังพอทำอยู่ แต่ในสาระอิสลามนั้นเขายังต้องมีการศึกษาเรียนรู้กันอีก...”

คล้ายคลึงกับผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 2 ที่กล่าวว่า

“...ก็มีบางส่วน แต่ไม่ทุกคนหรอก ก็มีสองสามคนที่มาใหม่นี้ก็ยังทำไม่เป็น”

2.4 พื้นฐานความรู้ทางศาสนาของนักเรียนไม่เท่ากัน

ในศาสนาอิสลามได้มีข้อบังคับให้มุสลิมทุกคนต้องศึกษาหาความรู้ทางด้านศาสนา เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนา มีความศรัทธาต่อเอกองค์อัลลอฮ์ *สุบฮานะฮูวะตะอาลา* ประพฤติปฏิบัติตนตามแนวทางของศาสนามุฮัมมัด *ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม* จึงได้กำหนดในวิสัยทัศน์ของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรอิสลามศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีศรัทธามั่น มีความจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ *สุบฮานะฮูวะตะอาลา* มีบุคลิกภาพตามแบบอย่างนบีมุฮัมมัด *ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม*

วะสลัล์ม ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็น พลเมืองไทยและพลโลกที่ดี เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัว และสังคม ก่อให้เกิดสันติสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

แต่ในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ผู้ปกครองของนักเรียนมีความเข้มงวดในเรื่องการศึกษาด้านศาสนาของบุตรหลานที่ต่างกัน บ้างก็เน้นหนัก ดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการศึกษาด้านศาสนาของบุตรหลานอย่างเข้มข้น บ้างก็ไม่ใส่ใจและปล่อยปละละเลยที่จะสนใจว่าบุตรหลานได้เรียนรู้ในเรื่องศาสนามากน้อยเพียงใด จึงเกิดปัญหาในเรื่องของพื้นฐานความรู้ในตัวผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันแม้จะอยู่ในวัยเดียวกัน ทำให้การจัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของผู้บริหารสถานศึกษาในบางแห่งต้องต้องประสบปัญหาในเรื่องการเรียนไม่ทันเพื่อน ดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 1 ที่กล่าวว่า

“...ปัญหาที่พบนี้ คือเรื่องพื้นฐานทางศาสนาของนักเรียน...”

และความแตกต่างด้านการเรียนการสอนระหว่างโรงเรียนที่จัดอิสลามศึกษาแบบเข้มกับโรงเรียนที่สอนอิสลามศึกษาแบบเก่า คือสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง มีความแตกต่างกันในเรื่องเนื้อหาความรู้ ทำให้เกิดปัญหาในเวลาที่นักเรียนต้องย้ายสถานศึกษา ดังที่ ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 2 ที่กล่าวว่า

“...พอเป็นแบบนี้ โรงเรียนก็ประสบปัญหาอีกแบบหนึ่ง คือนักเรียนที่ย้ายมาจากที่อื่น ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ไม่ได้จัดหลักสูตรอิสลามศึกษา(แบบเข้ม) พอเราบอกว่าโรงเรียนเรามีวุฒิบัตรทางศาสนาให้ด้วย ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานเรียนที่อื่นก็สนใจย้ายเด็กมาสมัครที่นี่ คือ ถ้าย้ายมาในชั้นต้น อย่าง ป.1 นี้ก็ไม่น่ามีปัญหาอะไร แต่ย้ายมาตอนป.3 นี้ มันก็มีปัญหาทันที เพราะพื้นฐานของเด็กมันไม่มี ครูก็ต้องมาปรับพื้นฐานกัน วุ่นวาย เด็กต้องปรับตัว ต้องให้ทันคนอื่น...”

เช่นเดียวกับผู้บริหารสถานศึกษายะลา 5 ที่กล่าวว่า

“...เป็นปัญหาพื้นฐานของนักเรียน เราก็จะได้ข้อมูลว่ามีนักเรียนส่วนหนึ่งของเรา ไม่ได้เรียนในโรงเรียนตาดีกา เลยทำให้ต้องเจอในรูปแบบการเรียนการสอนว่านักเรียนเรียนช้า และไม่สามารถเรียนทันคนอื่น...”

พอผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ต่ำหรือไม่เท่าทันผู้อื่น ก็จะส่งผลกระทบต่อในด้านของสมรรถนะของผู้เรียน ที่อยู่ในเกณฑ์ต่ำ ดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษาปีตธานี 5 ที่กล่าวว่า

“...ก็จะเป็นในเรื่องของสมรรถนะของผู้เรียน คือความสามารถคิด วิเคราะห์ยังด้อยอยู่ ...”

คล้ายคลึงกับ ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 3 ที่กล่าวว่า

“...คือเวลาสอนนี่ พอผลออกมามันไม่ได้ตามเป้าหมายที่เราวางไว้ มันไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ไม่ใช่ทั้งหมด แต่ในบางเรื่องบางรายวิชา คือเรื่องของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนบางคนนี่ยังอ่านหนังสือไม่ออก ถ้าอ่านหนังสือไม่ออก มันก็จะไม่เฉพาะวิชาภาษาไทยนะ ภาษาอังกฤษก็อ่านไม่ออก ภาษารูมีก็ไม่ได้ ออกก็ไม่สามารถที่จะนำวิชาที่เรียนมาเป็นองค์ความรู้ได้”

2.5 หลักสูตรที่ใช้ขาดความเป็นเอกภาพและความชัดเจน

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรอิสลามศึกษา เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอนต้องพยายามคัดสรร กระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน แต่อย่างไรก็ตามในการนำหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มมาจัดบูรณาการกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษายังต้องเผชิญกับปัญหามากมาย ทั้งในเรื่องของความเข้าใจในหลักสูตร ทิศทางที่ไม่ได้เป็นในแนวทางเดียวกัน ขาดความเป็นเอกภาพและความชัดเจนในทางปฏิบัติ ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษาปีตธานี 2 ที่กล่าวว่า

“...ตั้งแต่ปี49 เราก็มมีปัญหา นั่นก็คือ เราไม่มีหลักสูตรที่เป็นเอกภาพ ตรงนี้ต้องขอบคุณ สพท.นราธิวาส เขต 3 โรงเรียนบ้านจะแนะ ที่เป็นต้นแบบที่เราไปดูกัน

พาคครู พาคคณะกรรมการสถานศึกษาไปดูที่เขาจัด เขาทำกันยังไง เราไม่มีหลักสูตร เพราะหลักสูตรมันสำคัญ..”

คล้ายคลึงกับ **ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 3** ที่กล่าวว่า

“...ในเรื่องหลักสูตรอิสลามศึกษานี้ มันจะมาช้าหน่อย ทีนี้ ตอนเปิดเทอมเรา ดำเนินการสอนไปพลางๆก่อน พอหลักสูตรมาเราก็ดำเนินการทำหลักสูตร สถานศึกษาในระหว่างนั้น มาช้าในทีนี้ ก็คือ เราดำเนินการจัดการเรียนการสอน ไปก่อน โดยที่ยังไม่มีหลักสูตรชัดเจน หมายความว่า หลักสูตรตามมาทีหลัง”

เช่นเดียวกันกับ **ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 3** ที่กล่าวว่า

“...ในด้านหลักสูตรนี้แรกๆก็มีปัญหา ไม่เข้าใจ ก็เหมือนกับโรงเรียนทั่วไปที่นำ หลักสูตรนี้มา คือยังไม่เข้าใจหลักสูตรเท่าที่ควร คือต้องมีการศึกษาในเรื่องของ หลักสูตรซึ่งก็พอเข้าใจ แต่ไม่ใช่ร้อยเปอร์เซ็นต์ คือสักประมาณ 70-80 % ...”

สรุปได้ว่า ในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านการแปลงหลักสูตรสู่การเรียนการสอน ประสบปัญหา คือ ความไม่ลงตัวในการจัดเวลาเรียน/ตารางสอน เนื่องจากมีเวลาน้อยแต่มีสาระวิชาที่เพิ่มขึ้น ครูผู้สอนขาดทักษะที่หลากหลายในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนขาดการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อันเนื่องมาจากพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน และการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้น้อย อีกทั้งยังประสบปัญหาพื้นฐานความรู้ทางศาสนาของนักเรียนไม่เท่ากัน ความแตกต่างกันแม้จะอยู่ในวัยเดียวกัน ทำให้การจัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของผู้บริหารสถานศึกษาในบางแห่งต้องประสบปัญหาในเรื่องการเรียนไม่ทันเพื่อนตลอดจนหลักสูตรที่ใช้ขาดความเป็นเอกภาพและความชัดเจน ส่งผลให้สถานศึกษาขาดความเป็นเอกภาพและความชัดเจนในทางปฏิบัติ

3. ปัญหาด้านการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญประสบปัญหาที่เหมือนและแตกต่างกันในหลายประเด็น ในที่นี้ผู้วิจัยขอนำเสนอประเด็นหลักๆ โดยเรียงลำดับดังนี้

3.1. ห้องปฏิบัติศาสนกิจ หรือห้องจริยธรรมไม่เพียงพอกับ

จำนวนนักเรียน

ในการจัดสภาพแวดล้อมในด้านของอาคารสถานที่ ของทุกๆ สถานศึกษาที่มีผู้เรียนและบุคลากรในโรงเรียนเป็นมุสลิม สิ่งสำคัญที่สุดคือ อาคารปฏิบัติศาสนกิจ หรือห้องละหมาด เพราะนอกจากจะเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอิสลามศึกษาแล้ว ยังเป็นที่ใช้ประกอบศาสนกิจของครูและนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ยิ่งจำเป็นต้องมีห้องจริยธรรม แต่สภาพความเป็นจริงนั้น สถานศึกษาหลายแห่งแม้กระทั่งสถานศึกษาที่จัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มก็ยังประสบปัญหาขาดแคลนอาคารจริยธรรม สถานศึกษาบางแห่งแม้ว่าจะมีห้องจริยธรรมแต่ก็เป็นเพียงพื้นที่คับแคบ ไม่เพียงพอต่อการรองรับจำนวนนักเรียน ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 3 ที่กล่าว

“...ตอนนี้ ถ้าถามว่าเพียงพอไหม ตอบว่ายัง เพราะจำนวนนักเรียนเราเยอะ เราได้ละหมาดตั้งแต่ ป.4-6 ส่วนป.อื่นยังทำไม่ได้ สถานที่เราไม่พอ เลยบังคับแค่ ป.4-ป.6...”

และผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 4 ที่กล่าวว่า

“...ลำดับแรกที่มา ก็คือห้องละหมาด คือเราพยายามที่จะใช้พื้นที่ในการละหมาด เพื่อให้ได้ละหมาดพร้อมกัน ถึงเวลาที่จะให้ละหมาดอย่างพร้อมเพรียงกัน แต่ว่ามันก็ยังไม่จุ มันยังแคบไป...”

สถานศึกษาบางแห่งต้องปรับเปลี่ยนห้องเรียนเป็นสถานที่ละหมาด ดังเช่น
ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 6 ที่กล่าวว่า

“...มีปัญหาในเรื่องสถานที่ละหมาด ถ้าช่วยได้ก็ช่วยบริจาคเงินสร้างสถานที่
 ละหมาดให้ด้วย(หัวเราะ) โดยส่วนใหญ่แล้วโรงเรียนอิสลามเข้มจะมีปัญหาขาด
 แคลนสถานที่ละหมาด ยังไม่มีการจัดสรรงบประมาณส่วนนี้ให้...”

สถานศึกษาในจังหวัดยะลาที่ประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ดังเช่น**ผู้บริหาร
 สถานศึกษายะลา 3** ที่กล่าวว่า

“...ห้องละหมาดนี้ จะว่า เพียงพอ มันก็ไม่พอ จะว่าแคบมันก็ใหญ่กว่าทุกโรงใน
 ละแวกนี้แล้ว เรามีสองห้องติดกัน...”

สถานศึกษาบางแห่งก็อยู่ในช่วงที่ปรับปรุงก่อสร้าง แต่ก็ประสบปัญหาในเรื่อง
 งบประมาณที่จะใช้ในการก่อสร้างที่ต้องใช้จำนวนมาก ดังเช่น**ผู้บริหารสถานศึกษายะลา 6** ที่กล่าว
 ว่า

“...ห้องละหมาดนี้ไม่เพียงพอค่ะ แต่เราคาดว่าในปีหน้า เพราะว่าตอนนี้เราเริ่มรื้อ
 ปรับปรุงใหม่ ปัญหาในตรงนี้ก็งบประมาณที่ยังไม่พอในตรงนี้ ถ้าสร้างมันต้อง
 ใช้จ่าย แต่ของพื้นที่หลังคามันมีอยู่แล้ว ขาดแต่ฐานข้างล่าง ปีหน้าก็จะซื้อวัสดุ
 อุปกรณ์มา แล้วเกณฑ์ครู เกณฑ์ชาวบ้านเข้ามาช่วย ร่วมแรงกันสร้าง...”

ส่วน**ผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนราธิวาส**ก็ประสบปัญหาในเรื่องห้อง
 จริยธรรมที่ไม่เพียงพอเช่นเดียวกัน ดังที่**ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 2** ที่กล่าวว่า

“...ผอ.ก็จะมีห้องสำหรับเรียนศาสนาอยู่ห้องนึง เป็นห้องละหมาด ห้องอบรม
 จริยธรรม นอกนั้นก็สอนในห้องเรียน ห้องอิสลามศึกษานี้ไม่เพียงพอค่ะ...”

คล้ายคลึงกันกับ**ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 6** ที่กล่าวว่า

“...อาคารละหมาดของเรา คือ เราเคยคุยกันหลายครั้งแล้วกับกรรมการว่าจะสร้างให้เป็นเอกเทศ เพราะว่ามันเป็นสถานที่ที่สำคัญที่มุสลิมทุกคนจะต้องไปใช้ปฏิบัติ แต่เราทำไม่ได้ เนื่องจากงบประมาณเราไม่มี ที่นี้เราจะระดม เคยคิดจะระดมทุนจากชาวบ้าน แต่พอทำท่าเข้าก็ ชาวบ้านตรงนี้เป็นพื้นที่ที่ยากจนนะคะ ผู้ปกครองเยอะมากที่ไปรับจ้างในประเทศมาเลเซีย ก็เลยระดมทุนได้น้อย คือเรื่องแรงนี้ได้ แต่เรื่องเงินเดี๋ยวก่อน...”

และยังกล่าวเสริมอีกว่า

“...ห้องละหมาดใช้อาคารชั่วคราวที่โค่นไฟไหม้ ไฟไหม้ซะครึ่งหนึ่ง เหลือครึ่งหนึ่งเราก็เอาฝาออก รวมเข้าหากันสองห้องก็จะได้หนึ่งห้องใหญ่ๆ...”

3.2. อาคารเรียน /ห้องเรียนไม่เพียงพอ

ห้องเรียนเป็นสถานที่ซึ่งผู้เรียนต้องใช้ในการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมต่างๆ ห้องเรียนที่มีสภาพที่เหมาะสมคือ มีขนาดกว้างพอสมควร ห้องเรียนควรมีเนื้อที่เพียงพอที่ครูผู้สอนจะจัดกิจกรรมต่างๆ ได้ มีบรรยากาศของความเป็นอิสระทางการเรียนรู้ การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ตลอดจนการเคลื่อนไหวในกิจกรรมการเรียนการสอน แต่สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ สถานศึกษาหลายแห่งต้องประสบปัญหาขาดแคลนห้องเรียน หรือมีจำนวนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ซึ่งต้องมีการแบ่ง ซอย ห้องจากห้องกว้างๆ ต้องมาเป็นห้องเล็กๆ พอที่จะรองรับโต๊ะ เก้าอี้ ของนักเรียน หากมีการจัดกิจกรรมที่ต้องเคลื่อนย้ายโต๊ะ เก้าอี้ ก็ไม่สามารถที่จะทำได้ ดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 2 ที่กล่าวว่า

“...ห้องเรียนนี้ ไม่เพียงพอ เราต้องแบ่งห้องเรียน กันตรงกลาง มันก็จะแคบหน่อย แต่ก็เป็นการแก้ปัญหาเท่าที่ทำได้ไปก่อน ถ้าเป็นการเรียนการสอนที่ต้องมีกิจกรรมที่ต้องใช้พื้นที่ ครูเขาก็จะสอนนอกห้อง...”

คล้ายคลึงกับผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 5 ที่กล่าวว่า

“...อาคารสถานที่เราก็มีปัญหา คือห้องเรียนไม่พอกับจำนวนนักเรียน ก็ได้งบประมาณสร้างอาคาร 2/28 9 ห้องมาหลังหนึ่งทดแทนอาคารที่ถูกไฟไหม้ ตอนนี้ที่ประสบปัญหาเด็กจะต้องรวมห้อง ต้องแออัดยัดเยียดอยู่ในห้องเรียน คือสองห้องมารวมเป็นห้องเดียว...”

และสถานศึกษาบางแห่งต้องใช้สำนักงานของโรงเรียนเป็นห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ในการเรียนรู้ ดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 6 ที่กล่าวว่า

“...กั้นห้องด้วยนะ เพราะห้องเรียนไม่พอ ห้องมี 5 ห้อง แต่เรียน 8 ชั้น งบประมาณไม่มี ห้องเราจะกั้นแบ่งกัน มีห้องอนุบาลที่ไม่กั้น เราจะรวมนักเรียนอนุบาล1 และอนุบาล2 มาอยู่ด้วยกัน อี้อัด ...ขนาดห้องนี้[ห้องสำนักงานโรงเรียน] ก็เป็นห้องรวม เด็กจะมีเด็กมาเรียนคอมพิวเตอร์ ครูมาทำงาน เยอะแยะไปหมด...”

เช่นเดียวกันกับสถานศึกษาในจังหวัดยะลา ที่ประสบปัญหาเรื่องขาดแคลนห้องเรียน ดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษายะลา 3 ที่กล่าวว่า

“...อาคารสถานที่เรามีปัญหามาก ห้องเรียนนี้ ยังไม่พอดอนนี้เรามีที่เรียนอยู่อาคารชั่วคราว 2 ห้อง ไปเรียนอยู่ที่ห้องละหมาดอีก 2 ห้อง มี 4 ตอนนี่ที่ยังไม่มีห้องเรียน แล้วก็รวมชั้นที่มีเด็ก 50 คน รวบรวมเป็นห้องเดียว ถ้าเราไม่รวมก็จะไม่มีห้อง...”

แม้สถานศึกษาที่ได้ถือว่าต้องเข้ารับการประเมินโรงเรียนดีประจำตำบล ก็ประสบปัญหาในเรื่องของห้องเรียน ดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษายะลา 5 ที่กล่าวว่า

“...ห้องเรียนนี้เรามีไม่พอ พูดถึงห้องเรียนนี้จบเลย เพราะห้องเรียนเราขาดจริงๆ เด็กส่วนหนึ่งจะต้องไปเรียนที่โรงฝึกงาน โรงอาหาร ห้องเรียนนี้เราขาด ขาดอีกเยอะ ประมาณ 7-8 ห้อง เพราะตอนนี้เราจะต้องใช้ห้องเรียนไปทำเป็นห้องปฏิบัติการ โรงเรียนดีประจำตำบลจะต้องมีห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการคณิตศาสตร์ ต้องมีหลายห้องปฏิบัติการ พอเอาห้องเรียนมาเป็นห้องปฏิบัติการ ก็เลยทำให้เราขาดห้อง...”

ซึ่งเป็นปัญหาที่คล้ายคลึงกับสถานศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา ที่ได้ชื่อว่า เป็นโรงเรียนต้นแบบ ผ่านการประเมินเพื่อรับรอง เป็นโรงเรียนในฝัน และเป็นตัวแทนเขตพื้นที่เพื่อเข้ารับการประเมินเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานระดับจังหวัด แต่กลับประสบปัญหาด้านอาคารสถานที่ ห้องเรียนขาดแคลน ดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษานครราชสีมา 5 ที่กล่าวว่า

“...คือปัญหาของโรงเรียนนี้ ที่เป็นปัญหาอันดับแรกๆ ที่ถือว่าสาหัสที่สุดคือเรื่องห้องเรียน เพราะเด็กนักเรียนของเราเพิ่มจำนวนขึ้นมาก ตอนนี้เด็กเรามีถึง 1,025 คน ที่นี้อาคารเรียนเรามีแค่ 3 หลัง ห้องเรียนนี้ไม่พอ จากการคำนวณสถิติข้อมูลอะไรต่างๆ เราต่ำกว่าเกณฑ์ของสพฐ.กำหนด 21 ห้องเรียน เพราะเราต้องบวกห้องพิเศษ ห้องปฏิบัติการอะไรต่างๆอีก ต่ำกว่าเกณฑ์ 21 ห้องเรียน ทางโรงเรียนก็ทำเรื่องขออาคารไปแล้วหลายครั้ง บางทีอนุมัติแล้ว พอเปลี่ยนผู้บริหาร คือคุณหญิงท่านอนุมัติให้แล้ว แต่พอท่านเออร์ลี่ไป งบประมาณตรงนี้เขาก็โยกไปที่อื่น ตอนนี้ก็อยู่ท่ามกลางการขาดแคลนอาคารเรียน เป็นปัญหาอันดับแรกเลยของโรงเรียน...”

3.3. ขาดแคลนงบประมาณในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้

งบประมาณเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการจัดสภาพแวดล้อมและการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ บรรยากาศของโรงเรียนเป็นสภาวะอันเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน แล้วส่งผลถึงความรู้สึกของบุคคล เป็นสภาพการณ์ที่ไม่อาจมองเห็นหรือจับต้องได้ แต่เป็นภาพสะท้อนทางความรู้สึกของบุคคล เมื่อคนปะทะกับสิ่งแวดล้อมแล้วเกิดความรู้สึกที่ดีก็เรียกว่า "บรรยากาศดี" ในทางตรงกันข้าม เมื่อคนปะทะกับสิ่งแวดล้อมแล้วเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีก็เรียกว่า "บรรยากาศไม่ดี"

สถานศึกษาซึ่งมีบรรยากาศที่ดี จะทำให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนเกิดความรู้สึกพอใจภูมิใจ อบอุ่นใจ สบายใจ รู้สึกในความเป็นเจ้าของ ในการสร้างสิ่งเหล่านี้ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษานั้น ต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก สถานศึกษาหลายแห่งขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ที่จะใช้ในการจัดสภาพแวดล้อม ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 1 ที่กล่าวว่า

“...ปัญหาในด้านนี้ก็คือ งบประมาณ งบประมาณที่จะใช้ในการซื้อวัสดุ จะทำโน่น จะทำนี่ ที่จริงงบประมาณจากเงินอุดหนุนนี้มันก็ได้รับการวางแผนเข้าโครงการไว้ แล้ว แต่พอมาทำมันก็ไม่พอ งบมันบานปลาย จะทำอย่างไรให้มันสวย ให้มัน เกื้อกูลกับหลายๆอย่าง...”

ผู้บริหารสถานศึกษาบางท่านยอมรับว่ามีงบประมาณแล้วก็สามารถที่จะทำ โครงการ หรือจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากมาย ดังที่**ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 6** ที่กล่าวว่า

“...ปัญหา ตอนนี้ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับงบประมาณ เนื่องจากเราเป็น โรงเรียนเล็กๆ จะทำอะไรก็ลำบาก ถ้ามีงบประมาณเราก็สามารถทำอะไรก็ได้หลายอย่าง โครงการ ต่างๆก็จะมีให้นักเรียน โครงการต่างๆจะดำเนินได้ด้วยดีจะต้องมีงบประมาณ...”

เช่นเดียวกับ**ผู้บริหารสถานศึกษายะลา 2** ที่กล่าวว่า

“...งบประมาณค่ะ ถ้าเราพูดกันตรงๆก็คือ เรื่องของงบประมาณ การจัด สภาพแวดล้อมในโรงเรียนต้องใช้งบประมาณ พูดถึงโรงเรียน.....นี่นะ รั้ว โรงเรียนก็ยังไม่ มี แต่เป็นพื้นที่สีแดง คือน่าจะให้มีรั้วให้ดูแล้วปลอดภัยสำหรับ นักเรียน คือเรามีแค่รั้วลวดหนาม...”

ซึ่งปัญหาด้านขาดแคลนงบประมาณถือเป็นปัญหาที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเผชิญ เพราะขาดซึ่งงบประมาณแล้ว การดำเนินงานต่างๆของสถานศึกษาต้องมีผลกระทบไปด้วย แม้ทาง หน่วยงานต้นสังกัดพยายามที่จะส่งเสริม สนับสนุนแต่ก็ไม่เพียงพอกับความต้องการ ผู้บริหาร สถานศึกษาบางแห่งต้องจัดหางบประมาณในส่วนอื่นมาทดแทน หรือเพิ่มเติมในส่วนที่ยังขาดไป ดังเช่น**ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 1** ที่กล่าวว่า

“...งบตรงนั้นที่ต่อเติม (อาคารละหมาด) ก็เป็นงบของอิสลามศึกษาให้มา แต่ว่าให้ มาน้อย มันไม่พอก็เลยต้องเพิ่มเอง นี่ปูพื้นนี้ได้งบน้ำท่วมต่างหากนะไม่เกี่ยวกับงบ อิสลามศึกษา...”

มีส่วนคล้ายคลึงกับ**ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 3** ที่กล่าวว่า

“...ปัญหาก็คงจะเป็นเรื่องของงบประมาณในการจัด และปรับปรุงภูมิทัศน์ เพราะจะปลูกต้นไม้สักต้นในตอนนี้ บางอย่างเราก็สามารถหาเอาในป่าของชุมชนนี้ได้ แต่บางชนิดมันต้องซื้อ ถ้าเล็กๆน้อยๆเราก็สามารถซื้อได้”

3.4. โรงเรียนมีพื้นที่คับแคบ

สถานศึกษาหลายแห่งมีบริเวณพื้นที่คับแคบ เป็นอุปสรรคต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องใช้พื้นที่ที่โล่งแจ้ง เป็นลานกว้าง นักเรียนต้องอยู่อย่างแออัด มีพื้นที่ที่จำกัด ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษาปตธานี 2 ที่กล่าวว่า

“...โรงเรียนนี้พื้นที่มันน้อยมาก 1 ไร่ กับ 2 งาน เด็ก 400 กว่า ถ้าเทียบตามอัตราส่วนจริงๆมันก็ขาดแคลนพื้นที่ การจัดกิจกรรมภาคสนามมันก็ไม่อำนวย เด็กต้องอยู่ในสถานที่แออัด ... มันก็ไม่ได้กระทบอะไรมากนัก เพียงแต่การจัดกิจกรรมกลางแจ้งให้เด็กนั้นไม่เต็มที่...”

คล้ายคลึงกับผู้บริหารสถานศึกษาปตธานี 5 ที่กล่าวว่า

“...ที่นี้พื้นที่โรงเรียนมันแคบ มีอยู่ไร่กว่าๆ ที่นี้ในการจัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้นี้มันค่อนข้างที่จะแคบ คือ ถ้าโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่ต้องเล่นกลางแจ้งมันก็จะจำกัดในเรื่องของพื้นที่ ส่วนใหญ่แล้วกิจกรรมที่เราจัดมันเป็นกิจกรรมบนเวที กิจกรรมที่ให้ความรู้กับชุมชน มันใช้พื้นที่ แต่พื้นที่เรามีไม่พอ...”

3.5 ไม่มีเวลาในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้

เต็มที่

ผู้บริหารสถานศึกษาบางคนยอมรับว่า การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน ตลอดจนการจัดบริการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการต่าง ๆ ที่จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์ให้มากที่สุด ภายใต้อาคารที่มีชีวิตชีวา แจ่มใส น่าเรียนรู้ สอนสนุก เรียนสนุกนั้นต้องอาศัยเวลาที่จะทุ่มเทและใส่ใจ

อย่างมาก แต่เนื่องจากภารกิจของผู้บริหารนั้นมีมากมายจนไม่สามารถที่จะหาเวลามาดูแลในเรื่องนี้ได้เต็มที่เท่าที่ควรดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษาะลา 1 ที่กล่าวว่า

“...จริงๆ ก็ไม่มีปัญหาอะไรสักเท่าไรหรอก เพียงแต่เวลา คือเวลาที่เราจะไปเล่นกับมัน ถึงแม้เราจะมอบแต่เราต้องตาม ต้องนิเทศ บางเรื่องมันก็เดินไป บางเรื่องมันก็จะงัก ขอมริบว่าทางเขตก็สั่งงานเยอะเหลือเกิน ประชุมก็บ่อย อาทิตย์นี้ก็วันนี้แหละที่ได้อยู่โรงเรียน...”

เช่นเดียวกับผู้บริหารสถานศึกษาะลา 3 ที่กล่าวว่า

“...อย่างวันนี้ก็เป็นวันนี้แหละที่มาอยู่โรงเรียน อาทิตย์ที่แล้วก็วันเดียวเหมือนกัน ที่ได้อยู่โรงเรียน อาทิตย์นี้ก็คิดว่า วันนี้แหละที่ได้อยู่โรงเรียน อีกสัปดาห์ก็ไม่รู้ ไม่แน่ใจ ... ที่จริงถ้าเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับผมนี้ก็ไม่อยากจะไป อยากจะอยู่โรงเรียน”

สรุปได้ว่า ในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ ประสบปัญหา ดังนี้ คือ ห้องปฏิบัติการหรือห้องจริยธรรมไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ทำให้ต้องละหมาดครวละหลายๆ รอบ สถานศึกษาบางแห่งต้องปรับเปลี่ยนห้องเรียนเป็นห้องละหมาดชั่วคราว อีกทั้งอาคารเรียน/ห้องเรียนไม่เพียงพอ เมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียนทำให้ห้องเรียนแต่ละห้องมีพื้นที่คับแคบเพราะต้องแบ่งซอย กันห้องจากห้องใหญ่เป็นสองห้อง ขนาดแคลนงบประมาณในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ เพราะต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก สถานศึกษาหลายแห่งขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ที่จะใช้ในการจัดสภาพแวดล้อมปรับปรุงภูมิทัศน์โรงเรียนมีพื้นที่คับแคบ ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องใช้พื้นที่ไม่ได้รับความสะดวกมากนัก ไม่มีเวลาในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้อย่างเต็มที่ เนื่องจากภารกิจของผู้บริหารนั้นมีมากมายจนไม่สามารถที่จะหาเวลามาดูแลในเรื่องนี้ได้ดีเท่าที่ควร

4 ปัญหาด้านการนิเทศและการติดตามผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการนิเทศและติดตามผล พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญประสบปัญหาที่เหมือนและแตกต่างกันในหลายประเด็น ในที่นี้ผู้วิจัยขอนำเสนอประเด็นหลักๆ โดยเรียงลำดับดังนี้

4.1. ไม่มีเวลาในการดำเนินการนิเทศตามแผนที่กำหนดหรือ

ปฏิทินนิเทศ

ในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการนิเทศและการติดตามผลนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาโดยส่วนใหญ่จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศ ซึ่งพิจารณาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อปรับปรุงสมรรถภาพการเรียนการสอน ประกอบไปด้วย รองผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หัวหน้าฝ่ายงาน หัวหน้ากลุ่มสาระ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นประธาน ซึ่งคณะกรรมการนิเทศจะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนมากกว่าการชี้แนะหรือสั่งการ แต่ปัญหาที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเผชิญก็คือ เรื่องของเวลา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีภารกิจมากมาย ตลอดจนคณะกรรมการนิเทศก็มีเวลาว่างที่ไม่ตรงกัน ทำให้การนิเทศไม่สามารถดำเนินงานตามแผนหรือปฏิทินนิเทศที่ได้กำหนดไว้ ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 1 ที่กล่าวว่า

“...ไม่เป็นไปตามแผน เพราะจะมีปัญหาเรื่องเวลา บางทีอยู่ๆมีประชุมด่วน ก็ต้องเลื่อนการนิเทศออกไป...”

คล้ายคลึงกับผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 2 ที่กล่าวว่า

“..ก็พยายามที่จะทำตามแผน แต่มันติดขัดตรงที่เราไม่มีเวลา ครุมีภารกิจเยอะ จึงทำให้กรรมการนิเทศว่างไม่ตรงกัน...”

และผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 4 ที่กล่าวว่า

“...คือในเทอมหนึ่งก็จะเรียงห้องกันไปสับเปลี่ยนหมุนเวียน คือไม่ใช่พิเศษเฉพาะครูวิทยากร ครูสามัญก็พิเศษด้วย เพื่อที่จะมาหาข้อบกพร่องและร่วมกันแก้ไข คือการพิเศษนี้เราก็มีแผนการพิเศษ มีปฏิทินตารางเวลาชัดเจน แต่ก็ยังไม่ได้ดำเนินไปตามแผน อาจเป็นเพราะครูเขาต่างก็มีภารกิจ กรรมการพิเศษเองก็ไม่ค่อยมีเวลา ตอนนี้ก็ข้ามไปหลายคนแล้ว ...”

4.2. ขาดการแลกเปลี่ยนการพิเศษในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียน

อิสลามศึกษาแบบเข้ม

การดำเนินการพิเศษภายในสถานศึกษาจะสัมพันธ์กับการพิเศษภายนอกสถานศึกษาตามระบบการพิเศษ โดยที่ผู้พิเศษภายในสถานศึกษาต้องร่วมคิดร่วมทำ ร่วมวางแผนและช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด ส่วนผู้พิเศษภายนอกทำหน้าที่สนับสนุน กระตุ้นให้เกิดการพิเศษภายในรวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนทางด้านวิชาการ และแหล่งวิทยาการให้แก่สถานศึกษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่จัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มด้วยกัน ก็เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเกิดการพัฒนา และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ร่วมกันหาหรือถึงปัญหา ข้อบกพร่องต่างๆที่แต่ละสถานศึกษาได้ประสบพบเจอ ร่วมกันหาแนวทางการปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล แต่ในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สถานศึกษาที่จัดหลักสูตรอิสลามศึกษายังไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือทำการพิเศษติดตามมากนัก ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษาปีที่ 6 ที่กล่าวว่า

“... แลกเปลี่ยนการพิเศษในศูนย์เครือข่ายหรือ ก็ไม่มีนะ ส่วนใหญ่ก็จะดำเนินการภายในโรงเรียน...”

เช่นเดียวกับผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 1 ที่กล่าวว่า

“...ยังไม่มีครับ กลุ่มเราไม่มีแต่กลุ่มอื่นไม่แน่ใจนะ”

และผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 2 ที่กล่าวว่า

“...ไม่มีค่ะ ไม่มีเลย มันน่าจะมีที่จริงนะ”

4.3. ขาดการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรจากเขตพื้นที่

ปัจจุบันการนิเทศการศึกษาโดยศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่ฯ นั้น ไม่สามารถที่จะทำได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากการขยายตัวในด้านจำนวนสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษา การนิเทศและการติดตามจากภายนอกหรือจากศึกษานิเทศก์จึงไม่เพียงพอ เพราะการมีศึกษานิเทศก์น้อย อีกทั้งความรู้ของศึกษานิเทศก์ไม่สามารถครอบคลุมไปทุกสาขาวิชาเมื่อเปรียบเทียบกับผู้สอนของสถานศึกษา จำนวนผู้สอนและผู้เรียน อย่างไรก็ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาเป็นหลักสูตรใหม่ ที่พึงจะนำมาใช้ในสถานศึกษาของรัฐ ดังนั้นการสร้างความเข้าใจ และการนำไปใช้จึงยังต้องการการแนะนำจากศึกษานิเทศก์หรือผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งมอบหมายให้รับผิดชอบดูแลจากเขตพื้นที่ สิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาหลายแห่งต้องเผชิญอยู่คือ ขาดการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรจากเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อที่จะให้รู้ว่าการดำเนินงานภายใต้การบริหารของตนนั้นเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องหรือไม่ และเพื่อการสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูผู้สอน ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษา **ปัตตานี 6** ที่กล่าวว่า

“...ทางเขตหรือ เขาจะไม่เข้ามานะ เพราะเขากลับ ก็อย่างที่รู้เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นมันส่งผลกระทบต่อมายมายหลายอย่าง เมื่อก่อนก็มีเข้ามาบ้าง แต่เดี๋ยวนี้ไม่เข้า ล่าสุดก็เข้ามาเยี่ยมให้กำลังใจ หลังเหตุการณ์ที่ครูคนนั้นถูกยิงเสียชีวิตแล้วเขาศึกษานิเทศก์จากเขตจะไม่เข้ามาติดตามการใช้หลักสูตร เพราะกลัวเหตุการณ์...”

คล้ายคลึงกับ **ผู้บริหารสถานศึกษายะลา 4** ที่กล่าวว่า

“...ตอนนี้ว่าจะลงมา(นิเทศ) แต่ยังไม่ได้ลงมา...”

และ**ผู้บริหารสถานศึกษายะลา 6** ที่อย่างเข้าอกเข้าใจถึงข้อจำกัดว่า

“...เขาก็มีนะ ตั้งกรรมการนิเทศแต่ก็ยังไม่ได้มานิเทศเลย เพราะว่าคนเขาน้อยมีอยู่สองสามคน ...”

ซึ่งสอดคล้องกับ**ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 3** ที่กล่าวว่า

“...เขตพื้นที่ ที่อย่างที่เราคุ้นกันอะนะ คือคนที่รับผิดชอบในเรื่องของอิสลามศึกษามีอยู่คนเดียว ที่นี้การนิเทศติดตามก็จะไม่ทัน เพราะมันมีหลายโรง จะนิเทศที่เป็นเอกสารเสียมากกว่า”

และผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 5 ที่กล่าวว่า

“...เขตพื้นที่นี้ เขามีสน.ที่ดูแลเรื่องนี้คนเดียวและต้องดูแลเรื่องอื่นด้วย ก็เห็นใจเขา จะมานิเทศติดตามลงพื้นที่เข้าโรงเรียนนี่ยาก ...”

เช่นเดียวกับผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 4 ที่กล่าวว่า

“...คือ ถ้าฟังจาก สน.นะเขาก็จะมีแผนจะมานิเทศ แต่อาจจะเป็นภาระงานของเขาที่เยอะก็ยังไม่ได้ลงมานิเทศติดตาม แต่จะเป็นแบบนิเทศโดยให้เรารายงานไป...”

และผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 6 ที่กล่าวว่า

“...ไม่มีเลยคะขนาดในเรื่องทำหลักสูตรยังต้องฟังเขต ... อยู่ อันนี้อาจจะเป็นข้อจำกัด คือ สน.ของเขต.... มันน้อย”

ส่วนที่มีติดตามอยู่บ้างทาง โทรศัพท์ ดังที่ ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 1 ที่กล่าวว่า

“...ก็มีบ้าง ส่วนใหญ่จะเป็นการสอบถามทางโทรศัพท์เสียมากกว่า”

4.4. ผู้รับการนิเทศขาดการยอมรับผู้นิเทศ

การนิเทศในสถานศึกษามีจุดมุ่งหมายหลักก็เพื่อพัฒนาผู้สอนในสถานศึกษา การนิเทศเป็นงานที่สร้างกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน โดยการแนะนำ เสนอแนะ การนิเทศควรทำให้อย่างมีระบบและก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจแก่ผู้รับการนิเทศ เพื่อให้การศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์ตามความหวังของการศึกษา ดังนั้น ผู้นิเทศการศึกษาจึงเป็นบุคคลใดก็ได้ที่สามารถปฏิบัติตามจุดหมายนี้ จะเป็นผู้บริหารสถานศึกษาเองหรือผู้ที่ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายให้ทำ

หน้าที่นิเทศ ซึ่งสามารถทำหน้าที่นิเทศในวิชาที่เป็นผู้สอนแก่เพื่อนร่วมงาน ตามข้อเท็จจริงแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทต่อการนิเทศในสถานศึกษา เพราะเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงทำหน้าที่ทั้งบริหารและนิเทศจึงถือว่าได้ปฏิบัติหน้าที่โดยสมบูรณ์ในฐานะนักบริหาร แต่เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีภารกิจมากมาย จึงพิจารณาบุคคลที่มีความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน โดยการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน มากกว่าการชี้แนะหรือสั่งการ อาจจะใช้วิทยุหรือคุณวุฒิของผู้นิเทศที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารกับครูผู้สอนที่เป็นฝ่ายถูกนิเทศใกล้เคียงกัน จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาในบางแห่ง ต้องเผชิญปัญหาการขาดการยอมรับในกันและกัน ระหว่างผู้นิเทศและผู้ถูกนิเทศ ดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 3 ที่กล่าวด้วยเสียงอันแผ่วเบาว่า

“... ปัญหาที่คงจะเป็นเรื่องของการยอมรับ ไม่ยอมรับระหว่างผู้นิเทศกับผู้ถูกนิเทศอะไรในลักษณะนี้ ...”

สรุปได้ว่า ในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านการนิเทศและการติดตามผล ประสพปัญหาดังนี้ คือ ไม่มีเวลาในการดำเนินการนิเทศตามแผนที่กำหนดหรือปฏิทินนิเทศ เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีภารกิจมากมาย ตลอดจนคณะกรรมการนิเทศก็มีเวลาว่างที่ไม่ตรงกัน ขาดการแลกเปลี่ยนการนิเทศในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพราะแต่ละสถานศึกษาต่างก็มีภารกิจมากมายที่ต้องทำ ไม่มีเวลาที่จะพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่จัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มด้วยกัน ซึ่งเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเกิดการ พัฒนา และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ขาดการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรจากเขตพื้นที่ เพราะการมีศึกษานิเทศก์ที่ดูแลเรื่องหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มน้อย กอปรกับสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการจัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มเพิ่มจำนวนมากขึ้น การนิเทศและการติดตามจากภายนอกหรือจากศึกษานิเทศก์จึงไม่เพียงพอ และยังประสพปัญหาในเรื่อง ผู้รับการนิเทศขาดการยอมรับผู้นิเทศ อาจจะใช้เพราะวิทยุหรือคุณวุฒิของผู้นิเทศที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารกับครูผู้สอนที่เป็นฝ่ายถูกนิเทศใกล้เคียงกัน จึงทำให้ประสพปัญหาการขาดการยอมรับในกันและกัน

แนวทางการแก้ปัญหาในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่จัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม เกี่ยวกับแนวทางหรือข้อเสนอแนะต่างๆ ในการแก้ปัญหา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีแนวทางการแก้ปัญหา ในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียด ดังนี้

1. แนวทางการแก้ปัญหาด้านการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

1.1. งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากต้นสังกัดไม่เพียงพอ

สำหรับแนวทางในการบริหารจัดการในเรื่องของงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากต้นสังกัด แต่ยังคงขาดแคลนและยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของอิสลามศึกษาแบบเข้ม ผู้บริหารสถานศึกษาหลายแห่งมีการนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาเป็นแนวทางที่ไม่ต่างกันมากนัก เป็นเพราะว่าเรื่องงบประมาณนั้นเป็นปัญหาที่นอกเหนือการควบคุมเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารในระดับสูงขึ้นไปที่มีส่วนรับผิดชอบในการกำหนดหรือจัดสรรงบประมาณให้กับสถานศึกษา แนวทางการดำเนินงานในเรื่องของการแก้ปัญหาคาดแคลนงบประมาณหรืองบประมาณไม่เพียงพอ ของผู้บริหารสถานศึกษา มีดังต่อไปนี้

1.1.1 จัดหางบประมาณจากส่วนอื่นมาทดแทน

โดยส่วนใหญ่จะเป็นในลักษณะที่บริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษา หรืองบประมาณที่ได้รับการจัดสรรให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด จะใช้จำกัดพิจารณาเท่าจำเป็น หากไม่พอต่อการดำเนินงานด้านการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ผู้บริหารจะจัดหางบประมาณจากส่วนอื่นมาทดแทน อาทิเช่น เงินอุดหนุนรายหัวนักเรียน รายได้จากส่วนอื่นๆ เป็นต้น ดังที่ ผู้บริหารสถานศึกษา นราธิวาส 4 ที่กล่าวว่า

“...การแก้ปัญหาเรื่องงบประมาณด้านสื่อการเรียนการสอนก็จะหางบประมาณอื่นในการทดแทนตรงนี้ คือเอาจากเงินอุดหนุนรายหัวเด็กมาซื้อสื่อมาทดแทนตรงนี้...”

คล้ายคลึงกับ ผู้บริหารสถานศึกษายะลา 5 ที่กล่าวว่า

“...เราก็ไม่ทอดทิ้งอิสลามศึกษา เงินอุดหนุนรายหัวเราก็สนับสนุนครูที่สอนอิสลามศึกษาเข้าไปด้วย เราไม่ทอดทิ้งเขา ทำเหมือนเป็นลูกเลี้ยง เราจะทำเหมือนกันหมด ทั้งสามัญและศาสนา ถ้าครูสามัญได้ห้องละเท่าไร ในส่วนของอิสลามศึกษาก็จะได้เท่าๆกัน เราจะบริหารจัดการที่เท่าเทียมกัน เสมอภาคกัน...”

1.1.2 เสนอต้นสังกัดให้เพิ่มงบประมาณ

ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นว่าในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มให้มีประสิทธิภาพควรที่จะจัดสรรงบประมาณเพิ่มให้มากกว่านี้ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษายะลา 2 ที่กล่าวว่า

“...เรื่องงบประมาณนี้ถ้าเราพูดกันตรงๆ มันไม่พอ วันก่อนที่ได้รับการจัดสรรก็จากโครงการ SP.2 คืองบไทยเข้มแข็ง ก่อนหน้านี้อย่างไม่มีไทยเข้มแข็งงบประมาณยังไม่ชัดเจนเลย ไม่ว่าจะเป็นงบในการบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากร การซื้อหนังสือเรียน การผลิตสื่อ การปรับปรุงห้องปฏิบัติการ อะไรเหล่านี้มันไม่มี อย่างเป็นทางการที่แล้วเราได้รับงบประมาณในการปรับปรุงห้องละหมาด ห้องปฏิบัติศาสนกิจ กับงบซื้อสื่อ ที่ที่ได้รับอยู่ ส่วนในเรื่องของการสนับสนุนด้านอื่นๆก็ยังไม่เต็มที่ ก็คิดว่า ถ้าเกิดว่า จะจัดอิสลามศึกษาแบบเข้มจริงๆนี้ งบประมาณต้องมากกว่านี้...”

สรุปได้ว่า แนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาเรื่องงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากต้นสังกัดไม่เพียงพอ คือจัดหางบประมาณจากส่วนอื่นมาทดแทน เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มดำเนินไปด้วยดี ซึ่งโดยส่วนใหญ่ก็

เสนอต้นสังกัดให้เพิ่มงบประมาณมากกว่านี้ เพื่อให้การจัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม มีความก้าวหน้าและพัฒนายิ่งขึ้น

1.2 . คุณภาพของครูผู้สอน

จากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าปัญหาที่ทำให้ครูผู้สอนด้อยคุณภาพนั้น คือ ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้หลักสูตร เทคนิคการสอน ไม่มีประสบการณ์ในการถ่ายทอดความรู้ ไม่มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย เป็นต้น ซึ่งมาจากสาเหตุระดับพื้นฐานความรู้ของครูผู้สอนต่ำ สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพของครูผู้สอนนั้น มีดังนี้

1.2.1 จัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องการจัดการเรียนการสอน

การจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูผู้สอนเป็นแนวทางที่จะทำ ให้ครูผู้สอนเกิดความรู้ความเข้าใจถึงเทคนิควิธีการสอนให้สอดคล้องกับจุดหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตร โดยใช้เทคนิคและวิธีการสอน กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสม มีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน เอาใจใส่ติดตามผู้เรียน แต่ละคนอย่างใกล้ชิด ให้ความรักความเมตตา และชี้แนะทางการเรียนให้แก่ผู้เรียน ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 3 กล่าวว่า

“ ...ต้องมีการอบรมให้ความรู้ในเรื่องของเทคนิคการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อีกมาก และอีกหลายเรื่องที่ต้องอบรม ไม่อย่างนั้นก็ เด็กก็จะไม่ได้รับความรู้เท่าที่ควร ...”

เช่นเดียวกับผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 5 ที่กล่าวว่า

“...ก็แก้ปัญหาด้วยการอบรม ให้ความรู้พัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญก็ส่งเสริมให้ศึกษาต่อ...”

1.2.2 การให้คำปรึกษา แนะนำ หรือ ตั้งพี่เลี้ยงช่วยดูแล

ชัชณะ

นอกจากการอบรมให้ความรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาบางแห่งก็มีแนวทางในการแก้ปัญหา คือ การให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนแต่งตั้งครูพี่เลี้ยงช่วยดูแล ชัชณะ ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 4 ที่กล่าวว่า

“...ตอนนี้ก็คือ เราจัดห้องให้เขาอยู่กับครูประจำการที่มีอยู่แล้ว เวลาที่เขาทำการสอน ครูประจำการก็จะอยู่ด้วย คือในห้องจะมีโต๊ะทำงานอยู่สองตัว เป็นโต๊ะของครูประจำชั้นแล้วก็เป็น โต๊ะของครูวิทยากร ช่วงที่เขาสอนอยู่ครูประจำชั้นก็จะช่วยดูแลเด็กไปด้วย พอช่วงที่หมดคาบสอนของเขา ก็ให้เขาดูครูสาระอื่นสอน รวมทั้งเป็นฝ่ายดูแลเด็กและสังเกตเทคนิควิธีการสอน การควบคุมชั้นเรียน เขาจะได้เรียนรู้ตรงนี้ไป ก็คิดว่ามันคงจะดีขึ้น...”

คล้ายคลึงกับผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 2 ที่กล่าวว่า

“...ทีนี้ก็รู้สึกว่าการได้ดูการสอนก็ไม่ดีพอ นี่คือปัญหา การแก้ปัญหาตรงนี้ก็ช่วยๆสอนเขา ช่วยบอกเขา แนะนำ ให้ความรู้ เพราะว่า เรื่องครูเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอน เขาทำไม่เป็น เพราะถ้าคนที่จบทางสายครูนี่เขาจะรู้เรื่องดี ไม่น่าเป็นห่วงในตรงนี้...”

1.2.3 ส่งเสริมให้ครูศึกษาต่อ

สถานศึกษาหลายแห่งก็ไม่เน้นสนใจในการให้ครูมีการพัฒนาตนเองโดยการศึกษาหาความรู้ให้มีความรู้ความสามารถในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้สอนที่ยังไม่มีวุฒิตำแหน่งปริญญาตรี หรือ ไม่มีวุฒิตำแหน่งวิชาชีพครู ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 3 ที่กล่าวว่า

“...ก็ส่งเสริมในเรื่องของการพัฒนาตัวเอง ให้มีการศึกษาต่อเพิ่มเติม...”

เช่นเดียวกันกับผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 5 ที่กล่าวว่า

“...วิทยาการของเรามีทั้งปริญญาตรีในและต่างประเทศ ส่วนหนึ่งก็จบแค่ ม.6 ทางโรงเรียนก็มีนโยบายให้คนเหล่านี้ไปพัฒนาตนเองโดยให้ไปเรียนต่อในวันเสาร์ อาทิตย์ตอนนี้ก็ส่วนใหญ่เรียนต่อ บางส่วนก็จบมาแล้ว บางส่วนก็กำลังเรียนอยู่..”

1.2.4 มอบหมายงานประจำให้รับผิดชอบ

สถานศึกษาหลายแห่งมีครูผู้สอนที่เป็นลักษณะของการจ้างรายชั่วโมง หรือที่เรียกกันว่า วิทยากรสอนศาสนารายชั่วโมง ครูผู้สอนเหล่านี้มีพื้นฐานความรู้ต่ำ เพราะไม่ได้จบระดับปริญญาตรีทางสามัญหรือทางศาสนา สูงสุดก็มีวุฒิชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ม.6 ในทางสามัญ วุฒิชั้น 10 ในทางศาสนา ครูผู้สอนเหล่านี้โดยส่วนใหญ่จะมีอายุมาก ครั้นจะให้ศึกษาต่อเพื่อเพิ่มระดับวุฒิทางการศึกษาก็จะเป็นภาระ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีวิธีการแก้ไขด้วยการมอบหมายงานให้รับผิดชอบเป็นเรื่องเฉพาะไป ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษายะลา 1 ที่กล่าวว่า

“คือ วิทยาการของเรามีอยู่ 5 คน ในจำนวนนี้เรามีวิทยากรที่จ้างรายชั่วโมงอยู่ด้วย บุคคลนี้ถือว่าอยู่มานาน ถูกจ้างมาตั้งแต่สมัยไหนแล้วไม่รู้ ในด้านคุณวุฒิก็ยังไม่ได้อัพขึ้นมา เพราะยังไม่จบปริญญาตรี วุฒิการศึกษายังต่ำอยู่ เพื่อนร่วมรุ่นของเขาได้บรรจุเป็นข้าราชการกันหมดแล้ว ก็เป็นปัญหาส่วนหนึ่งนะ เราจะบริหารยาก หนึ่งคือความรู้สึกของเขา เขาจะรู้สึกว่าเขาเองยังไม่ได้เป็นคนของรัฐอย่างเต็มรูปแบบ ความรับผิดชอบของเขาก็จะหย่อนยานไปสักหน่อยหนึ่ง อายุก็มากแล้ว ทำงานก็ยาก....ผมก็แก้ปัญหาด้วยการมอบความรับผิดชอบให้แก่เป็นเรื่องๆ ไปเลย คือเป็นอีหม่ามละหมาดซุฮรี ผมมอบให้เขาเลย แรกๆก็ไม่สนใจ ผมมาใหม่ๆก็ไม่สนใจเลย...ต่อมาก็ดีขึ้น”

1.2.5 ประเมินผลการปฏิบัติงาน

สถานศึกษาบางแห่งใช้วิธีการประเมินคุณภาพมาตรฐานของครูผู้สอน หากไม่ผ่านการประเมินก็จะไม่ทำการต่อสัญญาจ้าง เพราะถือว่า คุณภาพของครูผู้สอนเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะด้านการวางตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ความประพฤติปฏิบัติ

ตนต้องมีความโดดเด่นด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นที่น่าเชื่อถือของผู้เรียนและบุคคลทั่วไป ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 2 ที่กล่าวถึงการปฏิบัติของสถานศึกษาในด้านนี้ว่า

“...ที่ผ่านมาก็เคยประสบปัญหาในเรื่องของคุณภาพของครูผู้สอน คือประพฤติตัวไม่เหมาะสม บกพร่องด้านคุณธรรมจริยธรรม การแก้ปัญหา เราก็มักมีการประเมิน ซึ่งผู้ประเมินก็คือคณะกรรมการสถานศึกษา แล้วก็ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน เราก็ไม่จ้างต่อ เราไม่ถึงกับเลิกจ้างนะ แต่รอให้สิ้นปีงบประมาณ คือหมดสัญญาจ้าง เราก็ไม่จ้างต่อ แจ้งเขตพื้นที่ แล้วก็สรรหากคนใหม่มาแทน”

สรุปได้ว่า แนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาเรื่องของคุณภาพครูผู้สอน คือ จัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องการจัดการเรียนการสอน การให้คำปรึกษา แนะนำ หรือ ตั้งพี่เลี้ยงช่วยดูแล ชี้แนะ ส่งเสริมให้ครูศึกษาต่อ มอบหมายงานประจำให้รับผิดชอบ และ ประเมินผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาแบบเข้ม ครูผู้สอนมีความรับผิดชอบ และมีความตระหนักถึงความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อิสลามศึกษา มีการศึกษาเพิ่มเติม ใฝ่รู้ใฝ่เรียน การพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความรู้ความเข้าใจ หลักสูตรอิสลามศึกษา โครงสร้าง สาระวิชาต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และเป็นผู้ปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามและเป็นแบบอย่างที่ดี ให้กับนักเรียน และบุคคลอื่น ๆ

1.3. การแทรกแซงกระบวนการคัดเลือกสรรหาครูผู้สอนของกลุ่มอิทธิพลในท้องถิ่น

จากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าปัญหาหนึ่งที่ทางสถานศึกษาต้องเผชิญและเป็นปัญหาที่หนักใจมาก นั่นก็คือมีกลุ่มอิทธิพลในท้องถิ่นเข้าไปแทรกแซงกระบวนการคัดเลือกสรรหาครูผู้สอน เพราะการคัดเลือก สรรหาครูผู้สอนนั้นเป็นอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษา จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาหลายแห่งต้องเผชิญปัญหาต่าง ๆ นานา โดยเฉพาะเรื่องเด็กฝาก สถานศึกษาบางแห่งจำเป็นต้องรับ เพราะ ต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและความปลอดภัยของคนและสถานศึกษา สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านกลุ่มอิทธิพลในท้องถิ่นเข้าไปแทรกแซงกระบวนการคัดเลือกสรรหาครูผู้สอน มีดังนี้

1.3.1 การเจรจาทำความเข้าใจ

เป็นขั้นตอนแรกหากต้องเผชิญกับปัญหาการใช้อำนาจ แทรกแซง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องใช้วิธีการเจรจา ทำความเข้าใจ ด้วยความประนีประนอม ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบกับตนเอง และสถานศึกษา ดังที่ **ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 1** กล่าวว่า

“...เราก็ใช้แนวทาง ให้เขาเสียสละ ก็พูดคุยกัน เคลียร์กัน ถ้าได้ก็โอเค มีนโยบาย หลักก็คือต้องการคุณภาพ ปฏิบัติตามขั้นตอนทุกอย่าง มีความโปร่งใส เป็นธรรม...”

1.3.2 จัดทำหลักฐานในการดำเนินงานคัดเลือกครูผู้สอน

ทุกขั้นตอน

เมื่อการพูดคุย เจรจาไม่สามารถคลี่คลายปัญหา หรือหาทางออก ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการป้องกัน การปฏิบัติงานทุกกระบวนการเพื่อเป็นหลักฐาน หากมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้น ดังที่ **ผู้บริหารสถานศึกษายะลา 5** กล่าวว่า

“...ผมก็ป้องกัน ไว้แล้ว คือในทุกขั้นตอนของการทำงานผมก็จะให้ครูเขาถ่ายรูป เก็บไว้เป็นหลักฐาน อย่างเช่นตอนติดประกาศรับสมัคร ก็ให้ครูถ่ายรูปเก็บไว้ ว่าเราประกาศจริง ไม่ได้ประกาศหลอกๆ มีตุ๊กติกภายใน...”

1.3.3 เสนอแนวทางให้หน่วยงานต้นสังกัดทำหน้าที่ใน

การสรรหาครูผู้สอน

ผู้บริหารสถานศึกษาหลายแห่งมีความรู้สึกหนักใจมากกับการที่ต้องสรรหาหรือคัดเลือกบุคลากรมาเป็นครูผู้สอน หากต้องเจอกับการแทรกแซง กระบวนการสรรหาจากผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น บางครั้งก็ต้องรับด้วยความเกรงอกเกรงใจ หรือรับเพราะเป็นห่วงต่อสวัสดิภาพและความปลอดภัยของตนเองและสถานศึกษา จึงได้เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาการสรรหาบุคลากรไว้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา ไม่อยากให้เป็นหน้าที่ของสถานศึกษา ดังที่ **ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 6** ที่กล่าวว่า

“... อันนี้ นะคะ ก็เรื่องเดียว นั่นก็คือการสรรหาวิทยากรมา ก็อยากให้ไปตาม ความรู้ความสามารถของเด็กจริงๆ ไม่ต้องการที่จะให้มีก้านั้น ผู้ใหญ่บ้าน หรือ กำลังภายในเข้ามาแทรกแซง เพราะว่าถ้ามาแทรกแซงปีบเราจะได้คนที่ คือไม่ใช่ เราไม่ต้องการ แต่เราอยากได้คนที่มีความรู้ จะมาสอนเด็กเรา ก็ต้องเป็นครูที่มี คุณภาพ ตรงกับสาขาที่เปิดสอนจริง ตรงเนี่ย ก็อยากจะให้ทางเขตเป็นคน ดำเนินการเพื่อลดความขัดแย้ง ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน บางทีตรงนี้ ส่วนนี้โอเค เด็กที่เข้ามาจะเป็นเด็กที่ คือ เรารู้เพราะเราสอบปีบเราจะรู้ว่า คะแนนของเขาแค่นี้ แต่เป็นเพราะแรงพลังเสริม อาจจะเป็นพวกมาก ญาติมาก อิทธิพลมากอะไรก็ ตามแต่ ก็ปรากฏว่ามันจะพลิกผันจากสิ่งที่เราต้องการกลายเป็นอย่างอื่น ตรงนี้ก็ อยากจะฝากไว้ ทำอย่างไรก็ได้ อย่าให้ชุมชนกับโรงเรียนต้องขัดแย้งกันด้วยเรื่องนี้ ...”

เช่นเดียวกับผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 2

“... ตรงนั้นก็อยากจะให้ การพัฒนาครู การจัดสรรบุคลากรที่จะมาเป็นผู้สอนนี้ คือ ในบางพื้นที่เขาก็ให้รับคนในพื้นที่ และจำเป็นที่จะต้องรับ เพราะเกรงใจผู้หลัก ผู้ใหญ่ที่ฝากฝัง คือถ้ามีการสอบ ในหน่วยกลางแล้วก็จัดสรรให้ทางโรงเรียน ก็จะได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ในการพัฒนาที่ไม่ต้องพัฒนาอะไร มากมายเพราะพอจะมีพื้นฐานอยู่แล้ว...”

สรุปได้ว่า แนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาเรื่องของมีกลุ่ม อิทธิพลในท้องถิ่นเข้าไปแทรกแซงกระบวนการคัดเลือกสรรหาครูผู้สอน คือ การเจรจาทำความเข้าใจ จัดทำหลักฐานในการดำเนินงานคัดเลือกครูผู้สอนทุกขั้นตอน เสนอแนวทางให้เป็นหน้าที่ ของทางเขตพื้นที่การศึกษาในการสรรหาครูผู้สอน ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษาได้บุคลากรครูผู้สอนที่มี คุณภาพ สามารถจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร สร้างความศรัทธาให้กับผู้ปกครองของนักเรียน เป็นที่ยอมรับของสังคม

1.4. จำนวนครูผู้สอนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน

สถานศึกษาบางแห่งยังประสบปัญหาด้านการเรียนการสอน เพราะครูผู้สอนอิสลามศึกษามีจำนวนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ทำให้นักเรียนได้รับการดูแลไม่ทั่วถึง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีแนวทางในการแก้ปัญหา คือ

1.4.1 จัดครูผู้สอนจากรายวิชาสามัญมาช่วยสอน

สำหรับสถานศึกษาที่มีครูที่นับถือศาสนาอิสลามจะไม่ประสบปัญหาด้านนี้มากนักเพราะสามารถจัดครูผู้สอนจากรายวิชาสามัญมาสอนแทนได้ ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 4 กล่าวว่า

“ถ้าเป็นการเพิ่มภาระให้วิทยากรมากจนเกินไป เราก็จะแบ่งให้ครูสายสามัญช่วยบ้างในบางห้อง ก็อย่างที่บอก ครูส่วนใหญ่เป็นมุสลิม ในเรื่องความรู้พื้นฐานทางศาสนาก็จะมีกันทุกคน อย่างชั้นป.1 – ป.3 ก็ไม่น่าจะมีปัญหา คือช่วยสอนได้บ้าง...”

คล้ายคลึงกับผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 6 ที่ได้กล่าวถึงวิธีแก้ปัญหาครูผู้สอนไม่เพียงพอว่า

“...เพราะครูที่สอนทุกคนเป็นมุสลิม เค้ารู้ว่าจะต้องสอนอะไร ยังไง ก็ชั่วโมง บางครั้งครูวิทยากรก็มาสอนของวิชาสามัญด้วย แล้วครูสามัญก็มาช่วยสอนของอิสลามศึกษาด้วย เราอยู่กันแบบพี่น้อง มีความเข้าใจกัน เพราะครูทั้งหมดเป็นคนในพื้นที่...”

1.4.2 การเชิญปราชญ์ท้องถิ่นมาช่วยสอน

ในการอบรมให้ความรู้กับผู้เรียน สถานศึกษาบางแห่งก็ได้ใช้วิธีการเชิญปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้มีความรู้ในท้องถิ่น เช่น โต๊ะครู โต๊ะอิหม่าม ซึ่งเป็นการช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอนได้บ้าง ดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 6 กล่าวว่า

“...ทุกวันศุกร์เราจะมีโต๊ะคอเต็บบรรยายธรรมในทุกวันศุกร์ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง บรรยายให้กับนักเรียนทุกคนในโรงเรียนก็คือพอถึงเวลาประมาณ 11.00 น. นักเรียนทุกคนก็จะลงไปห้องละหมาดไปฟังการบรรยายของคอเต็บ...”

คล้ายคลึงกับผู้บริหารสถานศึกษาเวลา 5 ที่ได้กล่าวถึงการให้บริการผู้รู้ในท้องถิ่น ว่า

“...เรามีทางฝ่ายอิสลามศึกษาเขาจะมีแผนงานของเขาเรียบร้อย จะตั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมในการจัดการเรียนการสอน คือของเรานี้ถือเป็นความโชคดีอย่างหนึ่ง ตรงที่ว่าในเขตบริการของโรงเรียนเรามีถ้ำรวมทั้งมัสยิดและบาลาเซาะห์ [สุหฺร่า] เราจะมีถึง 7 แห่ง ... เราจะได้เชิญอิหม่าม คอเต็บ สับเปลี่ยนกันมาบรรยายให้ความรู้กับเด็ก โดยเฉพาะวันอบรมประจำสัปดาห์ รัสเซียจะกำหนดให้เป็นวันพุธ แล้วก็เราจะตั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ทางศาสนา เราจะมีกิจกรรมตรงนั้น เช่น ก่อนจะถึงวันรายอ เดือนรอมฎอน เป็นต้น เราจะตั้งโต๊ะอิหม่าม คอเต็บ หรือผู้หลักผู้ใหญ่ผู้นำตามธรรมเนียมมาอบรม บรรยายให้ความรู้แก่เด็กนักเรียน ในเรื่องของศาสนา...”

สรุปได้ว่า แนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาเรื่องของจำนวนครูผู้สอนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน คือจัดหาครูผู้สอนจากรายวิชาสามัญที่มีความถนัดด้านศาสนา มาสอนแทน และการเชิญปราชญ์ท้องถิ่นมาช่วยสอน ซึ่งมีส่วนช่วยในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาแบบเข้ม ในด้านการสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนอิสลามศึกษา สามารถพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามหลักศาสนาอิสลาม และความต้องการของสังคมมุสลิม

2. แนวทางการแก้ปัญหาด้านการแปลงหลักสูตรสู่การเรียนการสอน

2.1. การจัดเวลาเรียน/ตารางสอน ให้เหมาะสม

หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มเป็นหลักสูตรที่ต้องใช้ควบคู่กับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดเวลาเรียนหรือตารางสอนที่ต้องให้ครอบคลุมและเหมาะสมในทุกสาระวิชาทั้งศาสนาและสามัญเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาหลายแห่งต้องเผชิญ

ปัญหาในเรื่องเวลาที่มีไม่เพียงพอ ทำให้การจัดการเรียนการสอนในบางรายวิชาของอิสลามศึกษา ต้องขาดหายไปและไม่สมบูรณ์ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีวิธีการในการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียน หรือตารางสอน ดังนี้

2.1.1 การลดจำนวนเวลาเรียนในแต่ละคาบ

การจัดการเรียนการสอนในท่ามกลางเวลาเรียนที่มีอย่างจำกัด เนื่องด้วยเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการลดจำนวนเวลาเรียนลง จากคาบละหนึ่งชั่วโมงอาจเหลือเพียง 40-50 นาที ดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษายะลา 5 ก็มีรูปแบบการแก้ปัญหาที่ไม่แตกต่างกัน ดังที่ได้กล่าวว่า

“...ก็คือเราจัดไปตามระเบียบที่เขาวางไว้ ในด้านชั่วโมงเรียน หลายส่วนที่เขา คือ ผมได้ยินมาว่า จัดชั่วโมงไม่ลงมั่ง ในบางโรง หรือหลายๆ โรงที่มาปรึกษากัน เรื่องอย่างนี้ไม่มีปัญหาสำหรับที่นี่ เราใช้วิธีการจัดชั่วโมงให้ได้เท่าที่กำหนด โดยการร่นเวลา คือลดเวลาในคาบเรียน คือคาบหนึ่งจะเหลือ 50 นาที ไม่มีปัญหาในเรื่องเวลาตรงนี้ เราบริหารได้ คือสามารถจัดชั่วโมงสอนได้ทั้ง 8 สาระของสามัญ และ 8 สาระของศาสนา จะไม่ขัดแย้งกันคือเราบริหารได้ตรงนั้น ...”

2.1.2 การบูรณาการรายวิชากับการปฏิบัติกิจกรรม

อีกแนวทางการแก้ปัญหาก็วิธีการหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางในรูปแบบที่คล้ายคลึงกันคือ การบูรณาการรายวิชากับการปฏิบัติกิจกรรม ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษายะลา 1 เสนอวิธีการของตนว่า

“...ทีนี้ถ้าจัดอิสลามแบบเข้มจริงนี้ ต้องเลิกเวลา 3 ครั้งเป็นอย่างน้อย รายวิชาอิสลาม ก็มี 8 สาระ สามัญก็ 8 สาระ เวลามันก็บีบ ต้องใช้เวลานาน ตอนนี่เลิกบ่ายสาม ผมก็ใช้วิธีการลดเวลาจากคาบละ 60 นาทีเหลือคาบละ 50 นาที ก็จะยืดหยุ่น ช่วงละหมาดผมก็จะใส่สาระเข้าไปสาระหนึ่ง พอละหมาดเสร็จก็จะให้เวลา 10 นาที ให้ครูทำการอบรมตรงนั้น ก็ได้ไปหนึ่งสาระ ถือว่าเป็นคาบหนึ่งละตรงนั้น ก็แก้ปัญหาไประดับหนึ่ง ...”

เช่นเดียวกับผู้บริหารสถานศึกษาเวลา 2 ที่เสนอวิธีการที่คล้ายกันว่า

“ก็จัดตารางสอนเหมือนกับที่เคยทำมา แต่ว่ามันจะขาดไป 1 รายวิชา คือ วิชาหะดีษ มันจะไม่มี ที่นี้หะดีษตรงนี้ ผอ.ก็เลยบูรณาการให้ไปอยู่ในกิจกรรมละหมาด คือ ช่วงที่นักเรียนละหมาดเสร็จก็จะให้ครูไปสอนวิชาหะดีษ วันละ 10-15 นาที มันก็จะได้ 50 นาที ในหนึ่งสัปดาห์ มันก็ลงตัวล่ะ...”

สรุปได้ว่า แนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาเรื่องของการจัดเวลาเรียน/ตารางสอน คือลดจำนวนเวลาเรียนในแต่ละคาบและบูรณาการรายวิชากับการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนมีการพัฒนาทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม ปฏิบัติตามหลักศาสนา ปฏิบัติศาสนกิจมากขึ้นและปฏิบัติได้ถูกต้อง มีความตั้งใจ มุ่งมั่นในเรื่องศาสนา เรียนรู้คู่การปฏิบัติ

2.2. ครูผู้สอนขาดทักษะที่หลากหลายในการจัดกระบวนการเรียนรู้

ครูผู้สอน ถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน และทำให้การศึกษาของชาติสัมฤทธิ์ผล ครูผู้สอนจึงต้องมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยผู้เรียนจะทำกิจกรรมที่อาศัยกระบวนการโยง ความสัมพันธ์ เปรียบเทียบ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ดังกล่าว ผลการเรียนรู้อาจอยู่ในรูปความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ ซึ่งครูผู้สอนจะต้องจัดดำเนินการในรูปแบบต่างๆกัน และมีความหลากหลาย แต่สิ่งที่ผู้บริหารต้องเผชิญปัญหาเกี่ยวกับครูผู้สอนอีกปัญหาหนึ่งคือ ครูผู้สอนขาดทักษะที่หลากหลายในการจัดกระบวนการเรียนรู้ จึงได้มีแนวทางในการแก้ปัญหาดังนี้

2.2.1 จัดให้มีครูพี่เลี้ยงคอยแนะนำ

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับครูผู้สอนที่เข้ามาใหม่ ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาในเรื่องของประสบการณ์ในการสอน การควบคุมชั้นเรียน ผู้บริหารจึงมีวิธีการแก้ปัญหาด้วยการจัดครูพี่เลี้ยงซึ่งเป็นครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอน มาให้คำชี้แนะ ดูแล ดังเช่นผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 4 ที่ได้กล่าวว่า

“...ตอนนี้ก็ คือ เราจัดห้องให้เขาอยู่กับครูประจำการที่มีอยู่แล้ว เวลาที่เขาทำการสอน ครูประจำการก็จะอยู่ด้วย คือในห้องจะมีโต๊ะทำงานอยู่สองตัว เป็นโต๊ะของครูประจำชั้นแล้วก็เป็น โต๊ะของครูวิทยากร ช่วงที่เขาสอนอยู่ครูประจำชั้นก็จะช่วยดูแลเด็กไปด้วย พอช่วงที่หมดคาบสอนของเขา ก็ให้เขาครูสาระอื่นสอน รวมทั้งเป็นฝ่ายดูแลเด็กและสังเกตเทคนิควิธีการสอน การควบคุมชั้นเรียน เขาจะได้เรียนรู้ตรงนี้ไป ก็คิดว่ามันคงจะดีขึ้น...”

และเช่นเดียวกัน ผู้บริหารสถานศึกษา 6 ก็ได้นำเสนอวิธีการแก้ปัญหาของตน ดังที่ได้กล่าวไว้ว่า

“... ก็มีบ้างบางคนที่ยืนยันไม่ค่อยถูก แต่ก็พัฒนาไปเรื่อยๆนะ ครูที่มีปัญหาส่วนมากจะเป็นครูที่มาจากวิทยากรครูที่เราสมัครมาที่หลังที่เป็นวิทยากรรายชั่วโมงก่อนซึ่งแกไม่เข้าระบบการทำแผน คือไม่ได้ผ่านการเรียนในเรื่องการทำแผนการจัดการเรียนรู้ ทำตัวซี้วัด ทำหน่วยการเรียนรู้อะไรพวกนี้ แกยังไม่เข้าระบบ แต่ว่าในปีนี้อู้อแล้วถือว่าพัฒนาขึ้นเยอะ เขาก็มีพี่เลี้ยงเยอะที่จะคอยชี้แนะ...”

2.2.2 ส่งเสริมให้ครูศึกษาเทคนิควิธีการสอนที่

หลากหลาย

ผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูศึกษาเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียนรู้ และสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็ว จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่างความรู้ในวิชาต่าง ๆ หรือเกิดบูรณาการทั้งทางด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย หรือการบูรณาการพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้เรียน จากเอกสารตำราต่างๆ หรือศึกษาจากครูที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ดังที่ ผู้บริหารสถานศึกษา 4 ก็มีวิธีการแก้ปัญหาที่ไม่แตกต่างกัน ดังที่ได้กล่าวไว้ว่า

“...ก็พยายามที่จะแนะนำให้ดึงเอาในเรื่องเทคนิคการสอนที่เราความสนใจให้เด็กเกิดอยากเรียนรู้ พูดยุ่บ่อย่างว่า เวลาเราดูเขา หรือไปฟังเขา ตอนที่เราเข้าอบรม เวลาวิทยากรเขามีอะไรใหม่ๆนี้ เราก็จะเกิดความสนใจ ถ้าวิทยากรเขาแต่บรรยาย เราก็ยังวิจารณ์เลยว่า น่าเบื่อจัง อะ ไรอย่างนี้ คือเราเองก็เหมือนกัน...”

2.2.3 ส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการใช้สื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น สื่อการเรียนการสอน เป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในวิชาที่เรียน และทำให้นักเรียนมีความรู้ที่กว้างขวางขึ้นมากกว่าในตำราเรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ทำให้เกิดความเชื่อมโยงเนื้อหาในบทเรียนกับชีวิตประจำวัน และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ในส่วนที่ครูผู้สอนที่มักจะสอนในรูปแบบบรรยายซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความเบื่อได้ง่าย ผู้บริหารสถานศึกษาจึงส่งเสริมให้ครูผู้สอนผลิตสื่อและใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนดังเช่น **ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 1** มีวิธีการแก้ปัญหา ดังที่ได้กล่าวว่า

“...ส่วนใหญ่แล้วนี้จะสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง สอนแบบบรรยาย ก็ได้รับแรงบันดาลใจเรื่องของการใช้สื่อ และพยายามให้ครูหาวิธีการสอนที่หลากหลาย เปลี่ยนรูปแบบการสอนแบบเดิมๆ หารูปแบบใหม่ๆบ้าง...”

2.2.4 ส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการพัฒนาตนเอง

บทบาทของครูผู้สอนอิสลามศึกษา จะต้องมีความตั้งใจ มุ่งมั่น และเสียสละในการปฏิบัติงาน มีการพัฒนาตนเองตลอดเวลา โดยเฉพาะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของตนเอง ดังที่ **ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 6** มีวิธีการแก้ปัญหาโดยส่งครูเข้ารับการอบรม ดังที่ได้กล่าวว่า

“...เราก็พยายามส่งเสริมนะ ให้เขาไปอบรม อย่างที่เขาเปิดหลักสูตรอบรมก็รออาทิตย์อะไรต่างๆ เราก็ส่งเข้าร่วมตลอด และมีที่ไหนที่เกี่ยวกับการพัฒนาเราก็ส่งไปเสริมให้เขาได้พัฒนาขึ้น เป็นระยะๆ แล้วก็พาเขาไปดูงาน จะให้เขาไปดู ในส่วนที่เขาจะได้นำมาพัฒนาตัวเองได้”

สรุปได้ว่า แนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาเรื่องของครูผู้สอนขาดทักษะที่หลากหลายในการจัดกระบวนการเรียนรู้ คือ จัดให้มีครูพี่เลี้ยงคอยแนะนำ ส่งเสริมให้ครูศึกษาเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย ส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการใช้สื่อการเรียนการสอน และ

ส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการพัฒนาตนเอง เพื่อให้ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ให้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.3. ครูผู้สอนขาดการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

จากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ในส่วนของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การจัดทำวิจัยและนำผลการวิจัยมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนของครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มนั้นยังไม่มีมีการดำเนินการในหลายสถานศึกษาเพราะยังขาดความเข้าใจในกระบวนการทำวิจัย เมื่อพบเจอปัญหาจากการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาเรื่องครูผู้สอนขาดการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ดังนี้

2.3.1 จัดอบรมให้ความรู้

การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นวิธีการสร้างความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ของครูผู้สอนเป็นอย่างดี เพราะครูผู้สอนได้เรียนรู้การทำวิจัยจากการฝึกปฏิบัติ ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 3 ที่กล่าวถึงแนวทางการแก้ปัญหาของตนว่า

“... ปีที่แล้วเราก็มีการอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยเขตพื้นที่ คือ ผอ.ฝ่ายนิเทศของเขต เขามีความรู้ในเรื่องของการทำวิจัย ก็ได้ไปอบรมกัน ใช้สถานที่ในการอบรมที่ปัตตานี อบรม 2-3 ในระหว่างการอบรมก็ฝึกการทำวิจัย พอกลับมาเราก็ให้ฝึกทำ ตอนนั้นก็ดำเนินการปลายปีนี่ก็จะเรียกเพื่อดูผลการวิจัย ว่าเป็นอย่างใ้...”

ลักษณะเดียวกันกับผู้บริหารสถานศึกษายะลา 2 ที่ได้จัดอบรมวิธีการทำวิจัย โดยเป็นวิทยากรให้การอบรมเอง หลังจากนั้นก็ให้ครูฝึกหัดทำในรูปแบบง่ายๆ ไม่สลับซับซ้อน ไม่ต้องเป็นลักษณะวิจัย 5 บท ดังที่ได้กล่าวว่า

“...ก็มีการทำวิจัยในชั้นเรียน แต่การทำวิจัยในชั้นเรียนของอิสลามแบบเข้มนั้นยังไม่เป็นระบบ แต่ของสามัญทั่วไปนี่ก็ทำอยู่ ที่ทำไม่ได้นี้ก็เพราะเขาไปยึดติดว่าวิจัยต้องทำ 5 บท เขาก็เลยทำไม่ได้ ผอ.ก็เลยจัดให้มีการอบรม โดยผอ.ก็เป็นวิทยากรเองเลย ก็บอกไปว่าการทำวิจัยไม่จำเป็นต้องทำ 5 บท ก็ให้รู้ว่าเกิดปัญหาที่ไหน เรา

ทำเพราะอะไร วัตถุประสงค์คืออะไร เราแก้อย่างไร ก็ทำง่ายๆ และมีนวัตกรรมที่เราเอาไปแก้มันคืออะไร แล้วผลมันเป็นอย่างไร คือพยายามให้เขาทำแบบง่ายๆไปก่อน”

2.3.2 จัดทำบันทึกหลังการสอน

การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อาจเป็นเรื่องที่ยังใหม่สำหรับครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ครูผู้สอนจึงขาดความรู้และทักษะ ผู้บริหารสถานศึกษาบางแห่งจึงเริ่มต้นฝึกให้ครูผู้สอนแก้ปัญหาผู้เรียนด้วยการให้ครูผู้สอนเขียนบันทึกหลังการสอน ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษาอายุ 3 มีความคิดเห็นว่าการทำวิจัยของครูยังเป็นลักษณะของการทำเพื่อส่งไม่ได้มีรูปแบบการแก้ปัญหาคือการเรียนการสอนของผู้เรียนอย่างแท้จริง จึงเห็นว่า ให้ครูผู้สอนใช้วิธีการจดบันทึกปัญหาที่พบเจอในบันทึกหลังการสอน ดังที่ได้กล่าวไว้ว่า

“...น้อยคนที่ทำวิจัยเพราะว่า ความพร้อมของครูส่วนหนึ่ง ความสามารถของครูส่วนหนึ่งด้วย แล้วก็ภาระงานที่ทางเขตให้มานั้น บางทีมันไม่ทัน พอไม่ทันในเรื่องของการทำวิจัย ก็ลดน้อยลง แต่ว่าจะมีในกรณีอย่างเดียว คือบันทึกหลังสอน ส่วนใหญ่จะใช้บันทึกหลังสอน พอสอนแล้วมีปัญหาใหม่ เกิดปัญหาอะไร คือจะใช้ตรงนั้นมากกว่า ... ผมก็ให้เป็นบันทึกหลังการสอนมันชัดเจนกว่าอีก เพราะว่ามันจะเห็นชัดเลยว่าใครได้อะไร น่าจะเป็นลักษณะนั้นมากกว่า ...”

สรุปได้ว่า แนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาเรื่องของคุณครูผู้สอนขาดการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อาจคือ ให้ครูฝึกปฏิบัติการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างง่ายๆ ผ่านการเข้ารับการอบรมการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อะไรและการบันทึกปัญหาจากการจัดการเรียนรู้อลงในบันทึกหลังการสอน ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะการทำวิจัยให้กับครูผู้สอนมากขึ้น

3.2.4. พื้นฐานความรู้ทางศาสนาของนักเรียนไม่เท่ากัน

จากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา นอกจากต้องเผชิญปัญหาด้านความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนของคุณครูผู้สอนแล้ว ปัญหาที่สร้างความหนักใจให้กับผู้บริหารอีกอย่างหนึ่งคือ พื้นฐานความรู้ทางศาสนาของนักเรียนไม่เท่ากัน ซึ่งการเรียนการ

สอนจะเกิดประสิทธิภาพได้นั้นจะต้องมีความพร้อมทั้งด้านผู้สอนและผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษา ซึ่งจะต้องมีการศึกษาทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติ หากนักเรียนในชั้นเดียวกันมีพื้นฐานความรู้ทางศาสนาที่ไม่เท่ากัน ก็เป็นอุปสรรคสำหรับครูผู้สอนในการถ่ายทอดความรู้ วิธีการแก้ไขของผู้บริหารสถานศึกษาคือ

2.4.1 การสอนซ่อมเสริมเพื่อปรับพื้นฐาน

แนวทางการแก้ไขปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษาโดยส่วนใหญ่มีลักษณะที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ การการสอนซ่อมเสริมเพื่อปรับพื้นฐานความรู้ทางศาสนาของผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้ต่ำให้อยู่ในระดับเดียวกัน ดังที่ ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 1 ที่กล่าวถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาของตนว่า

“...ในชั้นแรกก็จะสอบวัดผลความรู้ก่อน แล้วทำการซ่อมเสริม ส่วนใหญ่จะสอนให้รู้จักพยัญชนะยาวี อหรับ อะไรพวกนี้...”

นอกจากนั้นผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 3 ที่กล่าวถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาของตนที่เป็นลักษณะรวมๆ ทั้งรายวิชาสามัญและศาสนา ดังที่ได้กล่าวว่า

“แนวทางในการแก้ปัญหาก็คือจะให้ครูสอนซ่อมเสริมให้กับเด็กที่อ่านหนังสือไม่ออก รวมๆนะ ไม่เฉพาะอิสลามศึกษาอย่างเดียว ของสามัญก็มีการจัดสอนซ่อมเสริม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางรัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการนี้ มีนโยบายให้นักเรียนชั้นป.3 ต้องอ่านหนังสือออก..”

2.4.2 วิธีเพื่อนช่วยเพื่อน

ในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษายะลา 4 ที่กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มจะต้องดำเนินควบคู่กับการเรียนตาดีกา (ศูนย์การศึกษาประจำมัสยิด) เพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพด้านความรู้ทางศาสนา ดังที่ได้กล่าวว่า

“เราก็ได้ข้อมูลว่ามีนักเรียนส่วนหนึ่งของเรา ไม่ได้เรียนในโรงเรียนตาดีกา เลย ทำให้ต้องเจอในรูปแบบการเรียนการสอนว่า นักเรียนเรียนช้า และไม่สามารถเรียนทันคนอื่น ...เรามีวิธีการแก้ปัญหาโดยใช้วิธีเพื่อนช่วยเพื่อน... ขณะนี้ก็ใช้วิธีการเจาะในวันศุกร์ เราจะใช้วิธีเข้าไปพบผู้ปกครองในส่วนที่ยังไม่ได้ให้นักเรียนเข้าไปเรียน เพราะว่า ไม่งั้นการพัฒนาอิสลามแบบเข้มจะไม่ประสบผลสำเร็จ ถ้ามีช่วงเวลาเฉพาะที่เราจะพัฒนาในส่วนของโรงเรียน...”

สรุปได้ว่า แนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาเรื่องของพื้นฐานความรู้ทางศาสนาของนักเรียนไม่เท่ากัน คือ ให้ครูผู้สอนทำการสอนซ่อมเสริมให้กับผู้เรียนที่มีพื้นฐานต่ำ นอกจากนั้นก็จะเป็นลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อน โดยให้ผู้เรียนที่เรียนตาดีกา (ศูนย์การศึกษาประจำมัสยิด) ซักชวนเพื่อนที่ยังไม่เรียนให้หันมาให้ความสำคัญ เพื่อให้มีความรู้ทางศาสนาตามเท่าทันไม่ทิ้งห่างมากนัก

2.5. หลักสูตรที่ใช้ขาดความเป็นเอกภาพและความชัดเจน

หลักสูตรเปรียบเสมือนเข็มทิศที่จะพาไปสู่จุดหมายที่ได้วางไว้ หลักสูตรที่ดีนั้นควรจะต้องเป็นหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการ ความสนใจ ของผู้เรียน สอดคล้องกับความต้องการของชีวิตที่เหมาะสมที่สุด หลักสูตรจึงต้องสนองและปรับเปลี่ยนตามสภาพเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทางการศึกษา สภาพการเมืองการปกครอง สภาพทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมค่านิยมและคุณธรรม

3.2.5.1 สร้างความชัดเจนและเอกภาพในการใช้หลักสูตร

จากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ร่างขึ้นมาเพื่อใช้กับสถานศึกษาของรัฐ และใช้ควบคู่กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ในการนำหลักสูตรไปใช้จึงต้องประสบปัญหาและอุปสรรค ในเรื่องของความชัดเจน ความเป็นเอกภาพของหลักสูตร กล่าวคือ ในการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มนั้นในทางปฏิบัตินั้น ยังเป็นในลักษณะที่ต่างคนต่างทำ ตามความเข้าใจของตน ผู้บริหารสถานศึกษาจากสถานศึกษาหลายแห่ง มีความเห็นว่า ให้ทางผู้รับผิดชอบได้วางกรอบการใช้หลักสูตรให้สามารถ

ยึดหยุ่น สร้างความชัดเจน และเกิดเอกภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาเวลา 2 ที่กล่าวถึงแนวทางการแก้ปัญหาสำหรับผู้บริหารระดับสูงที่มีส่วนรับผิดชอบว่า

“...จริงๆแล้วถ้าเรามอง หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มนี้ เราอยากจะทำให้คนที่อยู่ในระดับบนๆนี้ได้เข้าใจด้วย ... พอลงไปสู่โรงเรียนมันก็ไปเบียด ไปแน่นเกิน มันก็ทำให้เด็กเราเรียนมาก เวลานั้นน้อย เวลาที่จะทำกิจกรรมก็น้อย ... มันก็เลยกลายเป็นว่าทั้งครูทั้งนักเรียนค่อนข้างจะหนัก จึงอยากให้ทางเบื้องบนนี้ ได้เข้าใจถึงหลักสูตร 51 และสามารถที่จะทำให้หลักสูตร 51 และทำให้อิสลามแบบเข้มนี้ได้เข้าไปยึดหยุ่นในหลักสูตร 51 ได้บ้าง มันจะเป็นการลดภาระวิหาลงได้บ้างกับนักเรียน...”

2.5.2. วางกรอบการใช้หลักสูตรให้มีมาตรฐานเดียวกัน

ที่ผ่านมาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มได้มีการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรเป็นหลักสูตรแกนกลางอิสลามศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และระเบียบวินัย ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองรวมทั้งจัดให้มีการวัดผล ประเมินผลตามสภาพความเป็นจริง ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 1 ที่กล่าวถึงแนวทางการแก้ปัญหาว่า

“...อยากให้มันเป็นมาตรฐานเดียวกัน คือให้มีเป็นประกาศนียบัตรทางศาสนา คือ จบชั้น 4 โรงเรียนนี้ไปต่อโรงเรียนปอเนาะ ก็เข้าไปชั้น 5 ไปเลย ไม่ต้องมาเที่ยวสอบเทียบกันอยู่อีก บางที่ต้องมานับหนึ่งใหม่ มันก็จะเสียเวลา ...”

สรุปได้ว่า แนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาเรื่องของหลักสูตรที่ใช้ขาดความเป็นเอกภาพและความชัดเจน คือ ให้ทางผู้รับผิดชอบได้ สร้างความชัดเจน และเกิดเอกภาพและวางกรอบการใช้หลักสูตรให้เป็นไปในมาตรฐานเดียวกันเพื่อเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักการและแนวปฏิบัติของศาสนาอิสลาม ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นที่มีนักเรียนนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ ให้ได้เรียนรู้วิชาศาสนาอิสลามควบคู่กับวิชาสามัญที่ถูกต้องตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. แนวทางการแก้ปัญหาด้านการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการ

เรียนรู้

3.1. ห้องปฏิบัติการสาธิตหรือห้องจริยธรรมไม่เพียงพอกับ

จำนวนนักเรียน

ปัญหาในด้านการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ของสถานศึกษาเกือบทุกแห่ง ก็คือขาดแคลนห้องปฏิบัติการสาธิต (ห้องละหมาด) หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งคือ ห้องจริยธรรม ถึงแม้จะเป็นเพียงห้องแคบๆ ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน สถานศึกษาบางแห่งต้องละหมาดหลายรอบ เป็นเพราะขาดแคลนงบประมาณในการก่อสร้างหรือเพราะผู้บริหารสถานศึกษาไม่ให้ความสำคัญ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา โดยส่วนใหญ่แล้วมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาห้องปฏิบัติการสาธิตหรือห้องจริยธรรมไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนคือ

3.1.1 ปรับเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นสถานที่ละหมาด

สถานศึกษาที่ขาดแคลนสถานที่ละหมาดก็แก้ปัญหาด้วยการปรับเปลี่ยนห้องเรียนเป็นสถานที่ละหมาด ดังที่ ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 6 ที่กล่าวว่า

“ มีปัญหาในเรื่องของสถานที่ละหมาด แก้ปัญหาโดยใช้ห้องอนุบาลเป็นห้องละหมาดชั่วคราวก่อน”

ซึ่งคล้ายคลึงกับผู้บริหารสถานศึกษายะลา 4 ที่ได้กล่าวว่า

“ ... แล้วก็ส่วนหนึ่งเราเตรียมห้องละหมาดไว้ที่นั่นบางทีนักเรียนในชั้นป.1-3 ยังไม่มีโอกาสได้ละหมาดในห้องละหมาด แต่จะละหมาดในห้องเรียน... สิ่งที่เราแก้คือบูรณาการจากห้องเรียนปกติ เป็นห้องละหมาด ชั่วคราวไปก่อน”

3.1.2 จัดหาสถานที่ สร้างเป็นที่ละหมาดชั่วคราว

ห้องละหมาดที่แคบไม่เพียงพอที่จะรองรับจำนวนนักเรียนที่มีจำนวน การละหมาดต้องทำหลายๆรอบ ทำให้ต้องเสียเวลาที่มีอยู่อย่างจำกัดแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงพยายามจัดหาสถานที่สร้างเป็นสถานที่ละหมาดชั่วคราวให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ดังเช่น **ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 4** ก็ได้พยายามจัดหาห้องเรียนเปิดไว้เป็นสถานที่ละหมาดแทนห้องเดิมที่ไม่เพียงพอที่จะรองรับจำนวนนักเรียน ดังที่ได้กล่าวว่า

“...ห้องละหมาด คือเราพยายามที่จะใช้พื้นที่ในการละหมาดเพื่อให้ได้ละหมาดพร้อมกัน ถึงเวลาก็จะให้ละหมาดอย่างพร้อมเพรียงกัน แต่ว่ามันก็ยังไม่จุ มันยังแคบไป ทีนี้ก็แก้ปัญหาด้วยการย้ายไปอาคารใหม่ จัดหาสถานที่ใหม่ก็ได้ห้องละหมาดที่สามารถรองรับได้หลายคน ตั้งแต่ ป.3 ถึง ป.6 ก็จะละหมาดพร้อมกันรอบเดียวเสร็จ ”

ส่วนทางด้านผู้บริหารสถานศึกษายะลา 6 ก็พยายามที่จะใช้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดปรับปรุง ห้องละหมาดให้เพียงพอที่จะรองรับจำนวนนักเรียน ดังที่ได้กล่าวไว้ว่า

“ ห้องละหมาดนี้มีเนื้อที่ไม่เพียงพอค่ะ แต่เราคาดว่าในปีหน้า เพราะว่าตอนนี้เราเริ่มรื้อ ปรับปรุงใหม่ ... แต่ของพื้นที่หลังคามันมีอยู่แล้ว ขาดแต่ฐานข้างล่าง ปีหน้าก็จะซื้อวัสดุอุปกรณ์มา แล้วเกณฑ์ครู เกณฑ์ชาวบ้านเข้ามาช่วย ร่วมแรงกันสร้าง...”

ในขณะที่เดียวกันผู้บริหารสถานศึกษาธารวิลาส 6 ได้ปรับปรุงอาคารเรียนที่ถูกไฟไหม้จากการลอบวางเพลิงเผาโรงเรียนของผู้ก่อความไม่สงบซึ่งยังเหลือพื้นที่ไว้พอที่จะสร้างเป็นที่ละหมาดชั่วคราวก่อนได้ ดังที่ได้กล่าวว่า

“...ห้องละหมาด ใช้อาคารชั่วคราวที่โดนไฟไหม้ ไฟไหม้ซะครึ่งหนึ่ง เหลือครึ่งหนึ่งเราก็เอาฝาออก รวมเข้าหากันสองห้องก็จะได้หนึ่งห้องใหญ่ๆ”

สรุปได้ว่า แนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาเรื่องของห้องปฏิบัติศาสนกิจหรือห้องจริยธรรมไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน คือ ปรับเปลี่ยนห้องเรียนเป็น

สถานที่ละหมาด และจัดหาสถานที่สร้างเป็นสถานที่ละหมาดชั่วคราวให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้อิสลามศึกษาและสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจ

3.2. อาคารเรียน/ห้องเรียนไม่เพียงพอ

ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ ได้ดีนั้น อาคารเรียนและห้องเรียนมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก ห้องเรียนควรมีอากาศถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่างเพียงพอและสม่ำเสมอทั่วห้อง ใช้วัสดุอุปกรณ์ในการตกแต่งห้องเรียนให้สวยงาม เลือกสรรวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ที่มีความสร้างสรรค์ ทนทาน หลากหลายมาใช้งาน มีการตรวจสอบความสะอาด ความพร้อมในการใช้งานของวัสดุอุปกรณ์และสื่ออย่างสม่ำเสมอ เลือกสถานที่ในการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม จัดการจราจรทั้งในและนอกห้องเรียนให้สะดวกต่อการเคลื่อนไหวของผู้เรียนขณะทำกิจกรรม แต่สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ห่างไกลมาก เพราะสถานศึกษาหลายแห่งประสบปัญหาขาดแคลนอาคารเรียนและห้องเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอาคารเรียน/ห้องเรียนไม่เพียงพอ คือ

3.2.1. แบ่งห้องเรียนจากห้องเดียวเป็นสองห้อง

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องอาคารเรียนหรือห้องเรียนไม่เพียงพอ ซึ่งผู้บริหาร โดยส่วนใหญ่มีการแก้ไขปัญหา โดยการแบ่งห้องเรียนจากห้องเดียวเป็นสองห้อง ซึ่งทำให้มีผลกระทบในเรื่องพื้นที่คับแคบลง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก็มีอุปสรรค เพราะนักเรียนไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้เต็มที่ และไม่สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ดังที่ ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 5 ที่ได้กล่าวว่า

“...ห้องเรียนไม่พอ ก่อนที่จะได้อาคารใหม่ เราก็ให้นักเรียนทนอึดอัดไปก่อน เราทำได้ก็แค่ควบคุมให้มันอยู่เป็นระเบียบ เป็นสัดส่วน อย่างกิจกรรมที่ต้องใช้พื้นที่ก็ไม่ได้จัดทุกวัน ”

ซึ่งคล้ายคลึงกับผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 6 ที่ได้กล่าวว่า

“...กั้นห้องด้วยนะ เพราะห้องเรียน ไม่พอ ห้องมี 5 ห้อง แต่เรียน 8 ชั้น งบประมาณ ไม่มี ห้องเราจะกั้นแบ่งกัน มีห้องอนุบาลที่ไม่กั้น เราจะรวมนักเรียนอนุบาล1 และ อนุบาล2 มาอยู่ด้วยกัน อี๊ดอ๊ด ... ขนาดห้องนี่ก็เป็นห้องรวม (ห้องที่ผู้วิจัยทำการ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) เดี่ยวจะมีเด็กมาเรียนคอมพิวเตอร์ มาทำงาน เยอะแยะ ไปหมด ”

3.2.2. สร้างอาคารเรียนชั่วคราว

สำหรับสถานศึกษาที่พอจะมีงบประมาณหลงเหลืออยู่บ้างก็จะจัดหาอาคารเรียนชั่วคราว เพื่อเป็นสถานที่เรียนไปก่อน ในระหว่างที่รอการอนุมัติอาคารเรียนหลังใหม่ ดังเช่น ผู้บริหารสถานศึกษา 3 ที่ได้กล่าวว่า

“แต่ห้องเรียนนี้ ยังไม่พอ ตอนนีเราที่มีเรียนอยู่อาคารชั่วคราว 2 ห้อง ไปเรียนอยู่ที่ห้องละหมาดอีก 2 ห้อง มี 4 ตอนนีที่ยังไม่มีห้องเรียน แล้วก็รวบชั้นที่มีเด็ก 50 คน รวบมาเป็นห้องเดียว ถ้าเราไม่รวบก็จะไม่มีห้อง ...”

ทางด้านผู้บริหารสถานศึกษา 5 ที่ได้กล่าวถึงการขาดแคลนห้องเรียนถือเป็นปัญหาวิกฤติของสถานศึกษา ดังที่กล่าวว่า

“...ปัญหาก็คงจะเป็นเรื่องห้องเรียน ที่เรายังขาดอยู่ ก็อย่างที่ได้ออกไว้ วิธีแก้ตรงนี้ก็ให้ไปเรียนอาคารชั่วคราว...”

เช่นเดียวกันกับผู้บริหารสถานศึกษา 5 ที่ได้กล่าวถึงปัญหาการขาดแคลนห้องเรียนเป็นปัญหาอันดับ1 ของสถานศึกษา และได้กล่าวถึงวิธีการแก้ไขปัญหาว่า

“...เราก็สร้างอาคารเรียนชั่วคราว โดยขอช่วยชุมชนร่วมกับครูผู้ขายในโรงเรียน ร่วมกันก่อสร้างห้องเรียนชั่วคราว ตอนนีมี 5 ห้อง แล้วก็อาคารเอนกประสงค์ต้องแบ่งเป็นห้องอนุบาลได้ 4 ห้อง...”

สรุปได้ว่า แนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาเรื่องอาคารเรียน/ห้องเรียนไม่เพียงพอ คือ แบ่งห้องเรียนจากห้องเดียวเป็นสองห้องและจัดสร้างอาคารเรียนชั่วคราวเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าไปก่อน ในขณะที่รอการอนุมัติงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนจากหน่วยงานต้นสังกัด ตามที่ได้เสนอขอ

3.3. ขาดแคลนงบประมาณในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้

บรรยากาศของโรงเรียนเป็นสถานะอันเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน แล้วส่งผลถึงความรู้สึกของบุคคล ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะส่งผลให้เกิดสภาพบรรยากาศที่ดีก็คือ การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3.3.1. บริหารจัดการงบประมาณที่มีอย่างจำกัดให้คุ้มค่า

การสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงภูมิทัศน์ และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้น ทางเขตพื้นที่การศึกษาได้จัดสรรงบประมาณให้กับสถานศึกษาแต่ยังไม่เพียงพอกับความต้องการ เพราะสินค้าที่ต้องจัดซื้อนั้นมีราคาค่อนข้างสูง ผู้บริหารสถานศึกษาก็มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยการบริหารจัดการงบประมาณที่มีอย่างจำกัดให้คุ้มค่า ดังเช่น ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 1 ที่กล่าวถึงงบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากเขตพื้นที่แต่ยังไม่เพียงพอกับความต้องการว่า

“...ที่จริงงบประมาณจากเงินอุดหนุนนี้มันก็ได้รับการวางแผนเข้าโครงการไว้แล้ว แต่พอมาทำนี้มันก็ไม่พอ งบมันบานปลาย จะทำอะไรให้มันสวย ให้มันเก๋กูดกับหลายๆอย่าง ก็แก้ปัญหาด้วยการใช้งบประมาณที่มีอยู่ ให้เหมาะสม ”

ในขณะที่ ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 1 ก็ได้เสนอให้ทางผู้บริหารในระดับบนจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับความต้องการ โดยเฉพาะงบก่อสร้างสถานที่ที่เหมาะสม

“ คือในเรื่องของงบประมาณนี้ทางผู้บริหารในระดับบนควรจะใส่ใจมอบงบประมาณเพื่อสนับสนุนในเรื่องของการจัดอิสลามศึกษา โดยเฉพาะงบก่อสร้างสถานที่ที่เหมาะสม อยากให้แยกอาคารที่เหมาะสมให้เป็นเอกเทศ นี้ก็ส่วนหนึ่ง คือ

ปัญหางบประมาณนี้ก็คิดว่าทุกโรงก็ประสบอยู่นะ อยากให้เบื้องต้นนี้ได้ให้ความสำคัญตรงนี้ ...”

3.3.2 จัดหาวัสดุในท้องถิ่น

แม้งบประมาณที่ต้นสังกัดจัดสรรให้ไม่เพียงพอ แต่การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ยังเป็นสิ่งสำคัญที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ เพื่อการปรับปรุงภูมิทัศน์ของสถานศึกษา สำหรับวัสดุสิ่งใดที่พอจะหาได้ในท้องถิ่นก็จะหาจัดให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ดังที่ ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 3 ที่ได้กล่าวถึงแนวทางแก้ไขปัญหาก็คือ

“...ปัญหาก็คงจะเป็นเรื่องของงบประมาณในการจัด และปรับปรุงภูมิทัศน์ เพราะจะปลูกต้นไม้สักต้นในตอนนี้ บางอย่างเราก็สามารถหาเอาในป่าของชุมชนนี้ได้ แต่บางชนิดมันต้องซื้อ ถ้าเล็กๆน้อยๆเราก็สามารถซื้อได้ อย่างจะจัดสวนหย่อมเป็นแหล่งเรียนรู้ทางพันธุ์ไม้พวกนี้ ต้องใช้งบเยอะ แต่ก็ทำเท่าที่มี จัดหาพันธุ์พืชในหมู่บ้านที่พอจะหาได้”

สรุปได้ว่า แนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาเรื่องขาดแคลนงบประมาณในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ คือ บริหารจัดการงบประมาณที่มีอย่างจำกัดให้คุ้มค่าและจัดหาวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นมาจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีแหล่งเรียนรู้ เป็นการเสริมสร้างความรู้สึที่ดี แม้จะมีอย่างจำกัด

3.4. โรงเรียนมีพื้นที่ค้ำแคบ

ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม สิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในสิ่งเหล่านี้ ก็ด้วยการเรียนรู้ผ่านการละเล่นต่างๆ ซึ่งจะต้องใช้พื้นที่ที่กว้างขวาง บรรยากาศที่มีแต่ความร่มรื่น อาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนให้สะอาด ปลอดภัย สวยงาม สร้างบรรยากาศให้ปลอดโปร่ง สบายใจ ใกล้ชิดธรรมชาติ และกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมในชุมชน มีเครื่องเล่นสนามที่ตั้งในตำแหน่งที่ปลอดภัย อยู่ในสภาพดี เครื่องเล่นควรทำจากวัสดุธรรมชาติที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น จัดบริเวณสำหรับเล่นให้มีความ

หลากหลายทั้งในร่มและกลางแจ้ง มีพื้นผิวแตกต่างกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีไม่ได้หากสถานศึกษามีพื้นที่ที่คับแคบ จากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาทำให้คำตอบที่เป็นข้อสรุปถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาคือ

3.4.1 ความคุมการใช้พื้นที่ให้เป็นระเบียบและ เป็น

สัดส่วน

การที่สถานศึกษามีพื้นที่อย่างจำกัด ผู้บริหารสถานศึกษาต้องควบคุมการใช้พื้นที่ให้เป็นระเบียบ เป็นสัดส่วนดังที่ ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 5 ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“... ก็แก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปก่อน มันเป็นปัญหาที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของเรา มันเป็นเรื่องของงบประมาณ ซึ่งต้องได้รับการจัดสรรจากผู้บริหารระดับบน ในเรื่องของพื้นที่ไม่พอ ถ้าจะแก้ปัญหาจริงๆ มันต้องขยับขยายพื้นที่ ซึ่งมันไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของเรา ห้องเรียนไม่พอ ก่อนที่จะได้อาคารใหม่ เราก็ให้นักเรียนทนอึดอัดไปก่อน เราทำได้ก็แค่ควบคุมให้มันอยู่เป็นระเบียบ เป็นสัดส่วน อย่างกิจกรรมที่ต้องใช้พื้นที่ก็ไม่ได้จัดทุกวัน ”

3.4.2 ขยายพื้นที่โดยเพิ่มจำนวนชั้นของอาคาร

สำหรับสถานศึกษาที่มีพื้นที่คับแคบและไม่สามารถขยายพื้นที่โดยการขอซื้อที่เพิ่มได้ ก็จะดำเนินการขยายพื้นที่โดยการเพิ่มชั้นของอาคาร ดังที่ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 2 ที่สถานศึกษามีพื้นที่เพียง 1 ไร่ กับ 2 งาน แต่มีจำนวนผู้เรียน 400 กว่าคน

“...มันไม่มีที่ เด็กจะกระโดดโลดเต้น ยึดเส้นยึดสายตามประสามันก็ลำบากเที่ยวสาละวนเล่นอยู่ตามอาคาร การแก้ปัญหาก็ต้องเพิ่มจำนวนชั้นของอาคาร ต้องขยายขึ้นไป จะขยายออกข้างมันไม่ได้...”

สรุปได้ว่า แนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาเรื่องโรงเรียนมีพื้นที่คับแคบ คือ การควบคุมการใช้พื้นที่ให้เป็นระเบียบ เป็นสัดส่วน และขยายพื้นที่โดยเพิ่มจำนวนชั้นของอาคาร ในกรณีที่ไม่สามารถขยายพื้นที่ทางแนวนานได้

เต็มที่

3.5. ไม่มีเวลาในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้

การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีของสถานศึกษาจะมีส่วนในการเสริมสร้างความคิด จิตใจ และคุณธรรมต่าง ๆ อันพึงประสงค์ได้ สถานศึกษาที่สะอาด สดชื่น ร่มรื่น เรียบง่าย สงบ แจ่มใส มีชีวิตชีวา วัสดุอาคารสถานที่ที่ได้รับการดูแลมีความเป็นปัจจุบันพร้อมที่จะให้ครูและนักเรียนได้ใช้ตลอดเวลา ย่อมจะทำให้ครูและนักเรียนได้รับอิทธิพลทำให้เป็นคนละเอียดอ่อน จิตใจแจ่มใส รักสวยรักงาม รักความสะอาด รักความสงบ เรียบง่าย ทำให้เข้าใจตนเองและผู้อื่น ไปด้วย จึงเป็นการสมควรที่สถานศึกษาจะต้องพยายามจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีของสถานศึกษา เพื่อประโยชน์และความสุขของนักเรียนโดยถ้วนหน้า

3.5.1. การเลือกไปปฏิบัติภารกิจในรายการที่มีความจำเป็น

ในการสร้างสิ่งเหล่านี้ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเชื่อว่าจะต้องทุ่มเทเวลาในการลงไปจัดสภาพแวดล้อมและการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ แต่เนื่องจากภารกิจของผู้บริหารมีมากมาย จึงทำให้ไม่มีเวลาที่จะลงมือทำ แม้จะมอบหมายงานแต่ก็คิดว่าต้องมีการติดตามอย่างใกล้ชิดเพื่อที่จะสามารถให้คำแนะนำ ชี้แนะต่างๆ ได้อย่างดี สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องไม่มีเวลาในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้เต็มที่ คือ การเลือกไปปฏิบัติภารกิจนอกสถานศึกษาในรายการที่มีความจำเป็นและเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาโดยตรง เพื่อผู้บริหารจะได้มีเวลาอยู่ที่สถานศึกษามากขึ้น ดังที่ **ผู้บริหารสถานศึกษา** 1 ที่ได้กล่าวว่า

“ในการจัดสภาพแวดล้อมนี้ จริงๆก็ไม่มีปัญหาอะไรสักเท่าไรหรอก เพียงแต่เวลาคือเวลาที่เราจะไปเล่นกับมัน ถึงแม้เราจะมอบแต่เราต้องตาม ต้องนิเทศ บางเรื่องมันก็เดินไป บางเรื่องมันก็จะจก ขอมรับว่าทางเขตก็สั่งงานเยอะเหลือเกิน ประชุมก็บ่อย อาทิตย์นี้ก็วันนี้แหละที่ได้อยู่โรงเรียน...”

เช่นเดียวกันกับ **ผู้บริหารสถานศึกษา** 3 ที่ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่า

“...ที่จริงถ้าเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับผมนี้ก็ไม่อยากจะไป อยากจะอยู่โรงเรียน เลือกไปเฉพาะที่จำเป็น อย่างประชุมนี้ต้องไป ไม่ไปไม่ได้ เพราะผมอยู่ที่นี้เป็นทั้งผู้บริหาร

เป็นทั้งประธานกลุ่ม แล้วก็คณะทำงานของเขตในบางเรื่อง แล้วก็เป็นที่ปรึกษาของฝ่ายแผน แล้วก็เป็นที่ปรึกษาของสพฐ. ในเรื่องพวก โปรแกรมต่างๆ เพราะฉะนั้นบางที่สพฐ.เรียกผมก็ต้องไป เทียววิ่งรอบอยู่แบบนี้แหละ ...”

สรุปได้ว่า แนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาเรื่องไม่มีเวลาในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้เพิ่มเติมที่ คือ การเลือกไปปฏิบัติภารกิจนอกสถานศึกษาในรายการที่มีความจำเป็นและเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาโดยตรง เพื่อผู้บริหารจะได้มีเวลาอยู่ที่สถานศึกษามากขึ้น

4. แนวทางการแก้ปัญหาด้านการนิเทศและการติดตามผล

4.1. การขาดการดำเนินการนิเทศตามแผนที่กำหนดหรือปฏิทิน

นิเทศ

การนิเทศการศึกษาเป็นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อให้ครูนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม และสร้างให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ จากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาโดยส่วนใหญ่แล้ว มีการแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลรับผิดชอบงานด้านการนิเทศอย่างชัดเจน มีการวางแผนการนิเทศอย่างเป็นระบบ และมีปฏิทินการนิเทศไว้อย่างชัดเจนแต่สิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเผชิญ คือ ปัญหาในเรื่องของเวลาที่จะร่วมกันไปนิเทศการเรียนการสอนของครู

4.1.1 เลื่อนการนิเทศ และหาเวลาอื่นมาชดเชย

เนื่องจากภารกิจของครูที่มีมากมาย จึงทำให้คณะกรรมการนิเทศมีเวลาว่างไม่ตรงกัน จึงไม่สามารถดำเนินการนิเทศตามแผนที่กำหนดหรือปฏิทินนิเทศได้อย่างสมบูรณ์ แนวทางในการแก้ไขปัญหาของผู้บริหาร โดยส่วนใหญ่มีวิธีการที่ไม่แตกต่างกัน คือ เลื่อนการนิเทศออกไป และหาเวลาอื่นมาชดเชย หรือพูดคุยนอกเวลา และในที่ประชุม ดังที่ ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 1 ที่ได้กล่าวว่า

“...ก็ต้องเลื่อนการนิเทศออกไป แต่เราจะหาเวลาอื่นมาชดเชย คือไม่เป็นไปตามแผน แต่ครบถ้วน ...”

และยังกล่าวเสริมอีกว่า ถึงจะไม่สามารถนิเทศตามแผนที่ได้กำหนดไว้ การนิเทศที่ไม่มีกำหนดล่วงหน้าก็จะเป็นผลดี เพราะได้เห็นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพที่แท้จริง ดังที่กล่าวว่า

“...บางครั้งนิเทศโดยที่ครูเขาไม่รู้ตัวก็มี คือถ้าเรานิเทศแบบไม่รู้ตัวนี้ส่วนมากจะได้ธรรมชาติ ครูก็ไม่รู้สึกกดดัน และไม่ต้องมีการจัดแสดง...”

ส่วนทางด้าน ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 3 ที่ได้กล่าวถึงวิธีการของตนว่า

“...ก็อย่างที่บอกก็คือ เรื่องของเวลา ถึงเราจะกำหนดเรียบร้อยแล้วพอมีเรื่องด่วนเข้ามาก็ต้องเลื่อนไป ครูต้องไปมั่ง ผู้บริหารต้องไปมั่ง ถ้าผู้บริหารต้องไปผมก็โอเค สามารถมอบหมายให้ใครทำแทนได้ แต่ถ้าเป็นฝ่ายวิชาการ หรือคณะกรรมการนิเทศก็ต้องเลื่อนไปเท่านั้นเอง จากวันนี้เป็นอีกวันหนึ่งถัดไป ไม่ได้เป็นปัญหาอะไรหนักหนาหรอก ...”

4.1.2 พุดคุยนอกเวลาหรือในที่ประชุม

เมื่อการนิเทศไม่สามารถปฏิบัติตามแผนและปฏิทินนิเทศ เนื่องจากมีปัญหาในเรื่องของเวลา ภารกิจหรืองานของครู ความพร้อมในการนิเทศของครู ผู้บริหารสถานศึกษาจึงนิเทศด้วยการพุดคุยให้คำปรึกษานอกเวลาอาจเป็นช่วงรับประทานอาหารกลางวันหรือในที่ประชุมประจำเดือนดังเช่น ผู้บริหารสถานศึกษายะลา 1 ที่ได้กล่าวว่า

“...วิธีการแก้ไข ก็ได้เน้นย้ำให้ฝ่ายนิเทศติดตามเรื่อง จะเป็นการชี้แจง ให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ แต่ในภาพรวมนั้นไม่ได้จำเพาะเจาะจงไปที่ฝ่ายอิสลามศึกษาอย่างเดียว...แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ... ต้องพยายามคุย ทำความเข้าใจในที่ประชุมว่า เราต้องมองคนอื่นด้วย ตัวเองนั้นมองตัวเอง ไม่เห็นต้องให้คนอื่นมอง ก็พยายามอธิบายอยู่”

คล้ายคลึงกับ ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 5 ที่ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่า

“...ปัญหาของการนิเทศนี้ก็จะเป็นเรื่องของเวลา ...เรื่องเวลานี้มันก็เป็นข้อจำกัด แต่เราก็แก้ปัญหาด้วยการพูดคุย การประชุม ปรึกษาหารืออะไรต่างๆ...”

สรุปได้ว่า แนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาเรื่องไม่มีเวลาในการดำเนินการนิเทศตามแผนที่กำหนดหรือปฏิทินนิเทศ คือ เลื่อนการนิเทศออกไปและหาเวลาอื่นมาชดเชย หรือพูดคุยนอกเวลาหรือในที่ประชุม เพื่อให้การนิเทศและการติดตามผลได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

4.2. ขาดการแลกเปลี่ยนการนิเทศในกลุ่มเครือข่าย

โรงเรียนอิสลามศึกษาแบบเข้ม

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนิเทศในกลุ่มโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนของครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ และมีความหมายต่อผู้เรียน ครูมีความเข้าใจในหลักสูตรอิสลามศึกษามากขึ้น สามารถร่วมกันกำหนดทิศทางการใช้หลักสูตรให้เป็นไปในแนวเดียวกันทั้งกลุ่มเครือข่ายทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ทั้งทางด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย หรือการบูรณาการพัฒนาร่างกายและจิตใจของผู้เรียน จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา

4.2.1 พุดคุยในโอกาสที่พบปะหรือประชุม

โดยส่วนใหญ่แล้วจะกล่าวว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนิเทศในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ยังไม่มีการดำเนินงานมากนัก จะมีเพียงสถานศึกษาบางแห่งที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนิเทศ ดังเช่น ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 1 ที่ได้กล่าวถึงแนวทางแก้ไขปัญหาคาดการแลกเปลี่ยนการนิเทศในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอิสลามศึกษาแบบเข้มของตนว่า

“ การแลกเปลี่ยนระบบการนิเทศภายในศูนย์เครือข่ายก็มีบ้าง ในโอกาสที่มีการประชุมพอ. ในเครือข่ายเราก็มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ”

ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 2 ได้กล่าวถึงการดำเนินงานของตนเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนิเทศว่า ส่วนใหญ่สถานศึกษาของตนจะเป็นแหล่งเรียนรู้ และเป็นທີ່ปรึกษาให้คำแนะนำให้กับสถานศึกษาอื่นในศูนย์เครือข่าย ในฐานะที่จัดหลักสูตรอิสลามศึกษามาก่อน ดังที่ได้กล่าวไว้

“...ในศูนย์เครือข่ายก็มีหนึ่ง โรงจัดตามหลังเรามาเมื่อปีที่แล้ว คือของเรานี้จัดเมื่อปี 49 โรงเรียน.....เข้ามาเมื่อปี 50 แล้วล่าสุดปี 53 ก็มีโรงเรียน.....เข้ามา ตอนนี้ในศูนย์เครือข่ายก็มี สอง โรง ที่นี้วิทยากรของสอง โรงที่จัดตามหลังเราก็จะมาปรึกษากับวิทยากรของเราบ่อย ในฐานะที่มีประสบการณ์มากกว่า เจอปัญหาเขาก็มาขอคำแนะนำ ส่วนใหญ่ก็แก้ปัญหาได้ เพราะเขาของเราเป็นต้นแบบ ก็จะมีปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรนะ การนำหลักสูตรสู่แผนการสอน...”

ในขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 5 ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นหัวหน้างานวิชาการของศูนย์เครือข่ายว่า

“...ในศูนย์เครือข่าย พอดีผมเป็นหัวหน้างานวิชาการของศูนย์เครือข่ายอยู่ด้วย ก็มีการประชุมเดือนที่แล้ว มีการกำหนดวันที่จะออกมานิเทศโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายอำเภอ.....มีโรงเรียนที่จัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มด้วยกัน 5 โรง 4 โรงประถม และอีกโรงมัธยม ตอนนี้ก็เหลือ 4 โรงของประถม ก็จะนิเทศการเรียนการสอนของสามัญ 1 ชุด ของอิสลามศึกษา 1 ชุด ก็ได้ออกคำสั่งของศูนย์เครือข่ายแล้ว แต่ตอนนี้ยังเป็นในลักษณะที่ว่า หาโอกาสพูดคุยในเวลาที่มีการพบปะ หรือประชุมในศูนย์เครือข่าย ”

สรุปได้ว่า แนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาเรื่องขาดการแลกเปลี่ยนการนิเทศในกลุ่มเครือข่าย โรงเรียนอิสลามศึกษาแบบเข้ม คือ พุดคุย ปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานระหว่างกัน ในโอกาสพบปะ หรือประชุมในศูนย์เครือข่าย

4.3. ขาดการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรจากเขตพื้นที่

การนิเทศและการติดตามผลจากเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อติดตามกระบวนการจัดกิจกรรม แนะนำและช่วยเหลือ การให้คำปรึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนได้ตามมาตรฐานที่กำหนดอันนำไปสู่จุดหมายปลายทางที่พึงประสงค์ ในหลายสถานศึกษายอมรับว่าไม่มีการนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตรจากเขตพื้นที่

4.3.1 เสนอให้ตั้งหน่วยงานรับผิดชอบ

ผู้บริหารสถานศึกษาหลายแห่งต่างก็มีแนวทางที่ต้องการให้เขตพื้นที่การศึกษาแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการดูแลเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาของสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อให้มีการนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตร ดังที่ ผู้บริหารสถานศึกษานราธิวาส 5 ที่ได้เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาด้านการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มจากเขตพื้นที่ว่า

“...ควรที่จะมีการตั้งหน่วยงานรับผิดชอบในระดับสพฐ. หรือในระดับเขต ให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรงไปเลย ...ตั้งศูนย์ ตั้งผู้รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องของอิสลามศึกษาทั้งในระดับชาติและระดับเขตพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อที่จะกำกับดูแลแล้วก็วัดผลประเมินผล เราก็สามารถที่จะก้าวทันกับประเทศเพื่อนบ้านได้ ที่ประเทศอื่นนี่เขามีหน่วยงานที่รับผิดชอบ แต่ของเรานี้ไม่มี ก็เหมือนกับที่เราเปิดโรงเรียนขยายโอกาสเมื่อก่อนก็เช่นเดียวกัน ขยายโอกาสก็ไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลโรงเรียนขยายโอกาสโดยตรง นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราทำแบบนี้เราจะเสียโอกาสเสียอะไรๆหลายๆอย่าง โดยเฉพาะงบประมาณที่รัฐทุ่มปีละ 200 ล้านนี่จะไม่เกิดผล แต่ถ้าเมื่อไรมีผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการวัดผลประเมินผล พัฒนาอะไรต่างๆ มันก็จะช่วยในเรื่องของงบประมาณได้เยอะและช่วยแก้ปัญหาในระยะยาวด้วย”

เช่นเดียวกันกับ ผู้บริหารสถานศึกษายะลา 1 ที่มีแนวทางที่คล้ายคลึงกัน ดังที่ได้

กล่าวว่า

“...คือ หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้น เป็นหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการของชุมชน ถ้าฝากได้นี้อยากจะให้เบื้องบนนั้นมาติดตามให้ถึงพื้นที่ หมายถึงว่า มานิเทศเอง มาดูแล มาแนะนำ แน่นนอนอยู่แล้วการทำงานถ้ามีการควบคุมที่เข้มคุณภาพของงานก็จะเข้มไปด้วย ถ้าฟังแต่ ผอ.ทำมันก็ระดับหนึ่ง อาจจะเต็มร้อยหรือไม่เต็มร้อยก็ได้ สมมุติไว้ว่าได้แค่50 ช่างบนมาเพิ่มอีกสัก10 มันก็ 60 แล้วระดับจังหวัดมาอีก10-20 มันก็70 -80 เข้าไปแล้ว คืออยากให้มีการสนับสนุนส่งเสริมให้มากกว่านี้ โดยเฉพาะการลงมาเยี่ยมเยียน มาดูว่าหลักสูตรที่คุณทำนี้ มันพัฒนาอะไร มากน้อยแค่ไหน อย่าฟังแต่พวกเรารายงาน เรารายงานเราก็รายงานตามมุมมองที่เราเห็น ถ้ามีหลายๆมุมมอง มันก็จะเห็นอะไรได้มากกว่า ถ้าเป็นการบริหารระดับเขตพื้นที่ ผอ.เขตบางคนเขาก็ไม่ค่อยเห็นด้วยกับหลักสูตรนี้ ”

ลักษณะเดียวกันกับ ผู้บริหารสถานศึกษาปัตตานี 4 ที่กล่าวว่า

“ ประเด็นที่จะเสนอแนะก็อย่างที่บอก คือศึกษานิเทศก์ ถ้าเขากำหนดตัวบุคคลที่จะมารับผิดชอบด้านนี้ ก็อยากให้มีการเรียกครูมา เหมือนสมัยก่อนที่มีการเรียกครูภาษาไทยมาอบรมเทคนิคการสอนอะไรอย่างนี้ ก็คือผอ.ก็ดูว่า เออ วิทยากรเขามีความตั้งใจนะ แต่ขาดโอกาสในเรื่องการพัฒนาตนเอง ขาดทักษะ ขาดประสบการณ์ แต่ถ้าเขาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้บ้างมันก็จะดีขึ้นมาก ”

สรุปได้ว่า แนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาเรื่องขาดการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรจากเขตพื้นที่ คือ ตั้งหน่วยงานรับผิดชอบให้มีผู้รับผิดชอบดูแลเรื่องจัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาเพื่อกำกับดูแลโดยตรงในเรื่องของอิสลามศึกษาทั้งในระดับชาติ และระดับเขตพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อที่จะกำกับดูแล มีการวัดผลประเมินผล พัฒนาในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยในเรื่องของการประหยัดงบประมาณและช่วยแก้ปัญหาในระยะยาว

4.4. ผู้รับการนิเทศขาดการยอมรับผู้นิเทศ

ผู้นิเทศในสถานศึกษาเป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บริหารสถานศึกษา และต้องมีความสามารถปฏิบัติการนิเทศเพื่อพัฒนาครูผู้สอน สร้างกำลังใจแก่

ผู้ปฏิบัติงาน โดยการแนะนำ เสนอแนะ ตลอดจนเทคนิคและวิธีการสอน แก่ผู้รับการนิเทศ เพื่อให้ การศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของการศึกษา

4.4.1 การพูดคุย ชี้แจงทำความเข้าใจ

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาบางแห่งได้ กล่าวถึงปัญหาที่เผชิญด้านการนิเทศ คือ ผู้รับการนิเทศขาดการยอมรับผู้นิเทศ ซึ่งได้เสนอวิธีการ แก้ไขปัญหานี้คือ การเรียกผู้รับการนิเทศมาพูดคุย ชี้แจงทำความเข้าใจ ดังที่ ผู้บริหารสถานศึกษา นรธาวิสา 3 ซึ่งได้กล่าวถึงแนวทางแก้ปัญหาของตนว่า

“...โดยส่วนใหญ่แล้วจะเรียกมาคุยทำความเข้าใจ บอกไปว่าให้แต่ละฝ่ายให้เกียรติ และเคารพซึ่งกันและกัน คนนี้เขาเป็นหัวหน้าฝ่ายวิชาการ เราก็ต้องให้ความเคารพ ในตำแหน่งหน้าที่ของเขาตรงนี้...”

สรุปได้ว่า แนวทางของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาเรื่องผู้รับการนิเทศ ขาดการยอมรับผู้นิเทศ คือ การเรียกผู้รับการนิเทศมาพูดคุย ชี้แจงทำความเข้าใจ ถึงความสำคัญของ บทบาทหน้าที่ของแต่ละคนที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้เพื่อให้การนิเทศดำเนิน ไปด้วยความเรียบร้อย ค้นพบข้อบกพร่องต่างๆในการจัดการเรียนการสอน และสามารถแก้ปัญหาการจัดการศึกษาอย่าง เป็นระบบ